

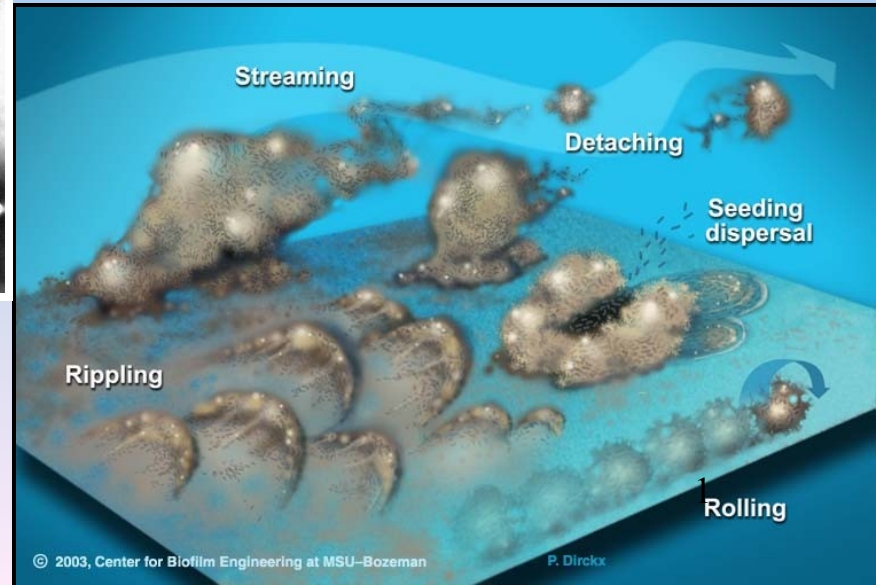
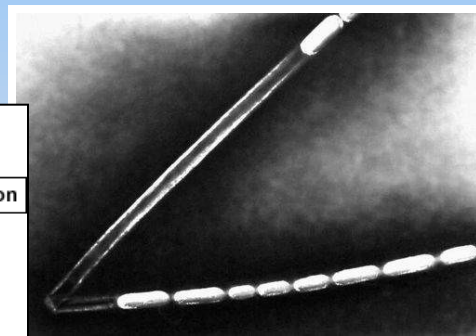
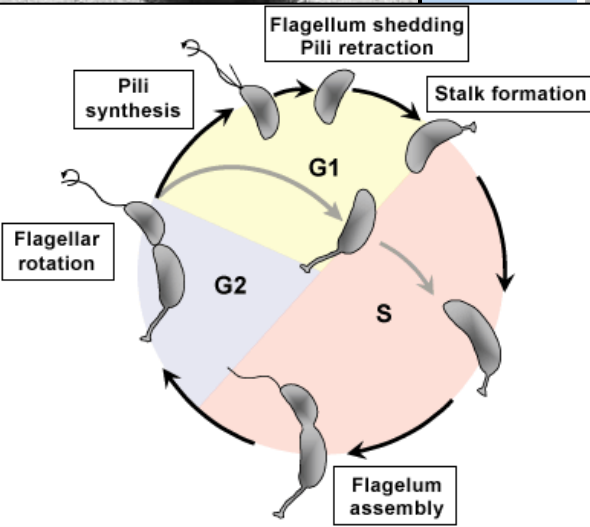
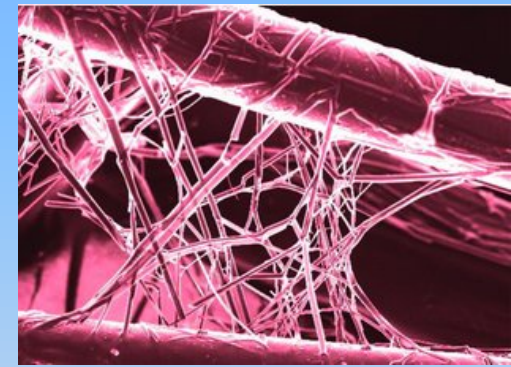
Růstové cykly bakterií II.

Střídání přisedlé a volné (plovoucí) formy života u prokaryot

Caulobacter crescentus

Sphaerotilus natans

Biofilm

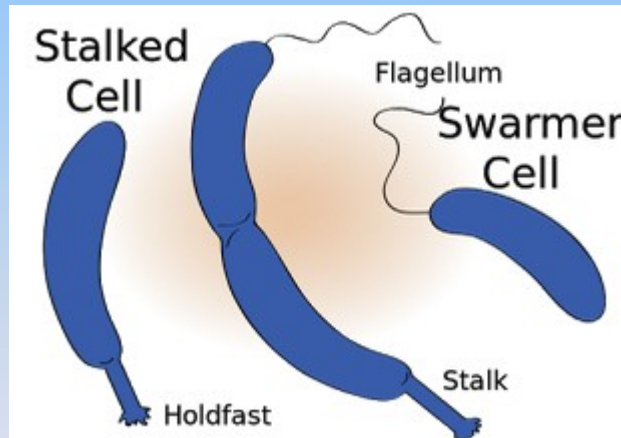
vodní prostředí – mořské i sladkovodní
tělní tekutiny – sliny, střevo, krev

Přizpůsobení přisedlému způsobu života → mechanismy
adheze k povrchům:

- reverzibilní – van der Waalsovy síly
- irreverzibilní – chemická vazba (elektrostatická, kovalentní, vodíková)

Růstový cyklus *Caulobacter crescentus*

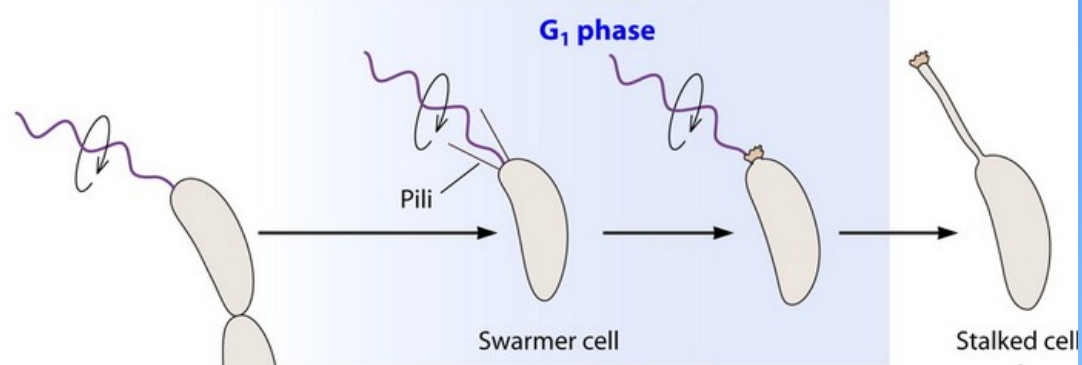
Caulobacter - je modelovým organismem pro studium diferenciace u prokaryot

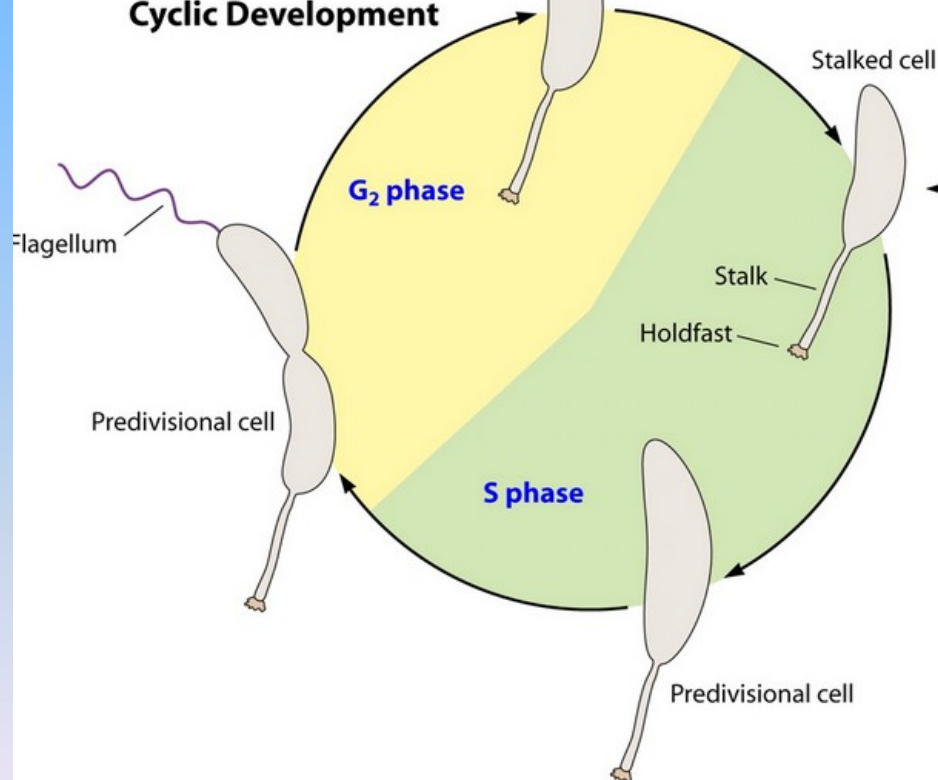
Caulobacter crescentus dividing into a stalk daughter cell (top) and a motile daughter cell with a flagellum (bottom). Courtesy of Yves Brun.

Non-cyclic Development

Cyclic Development

Getting in the Loop: Regulation of Development in *Caulobacter crescentus*

Patrick D. Curtis and Yves V. Brun*

Stádia růstového cyklu

1. bičíkaté, volné stádium (swarmer cell) – nerostoucí, nepodléhá dělení
  - bičíkatá dceřinná buňka
2. stélkaté přisedlé stádium – reprodukční
  - „nezkušená buňka“ – ještě se nedělila (inexperienced cell)
  - „zkušená buňka“ – již „vyprodukovala“ dceřinnou pohyblivou buňku

Plovoucí bičíkatá buňka se **nereplikuje**

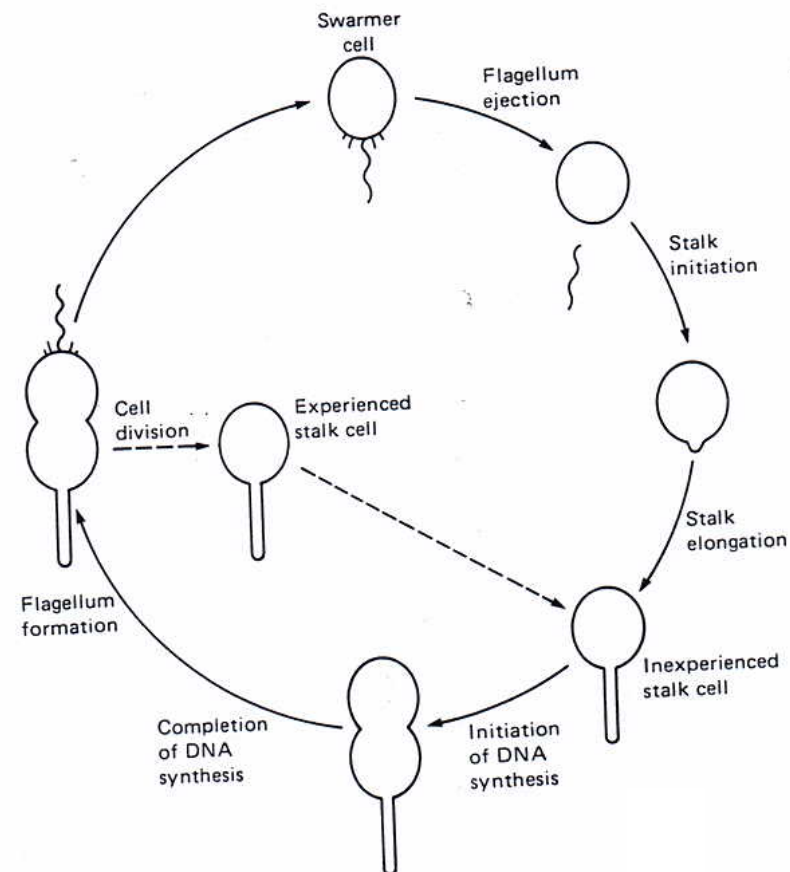
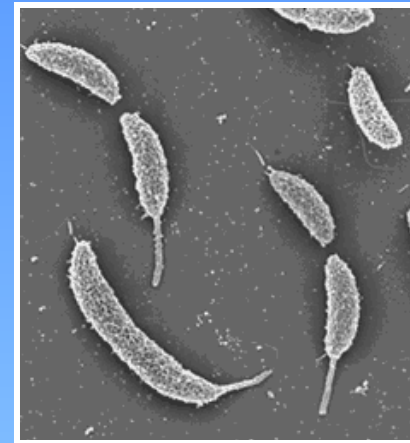
**přisednutí na místo s vhodným
substrátem a diferenciaci**

Poté iniciace replikace DNA.

odhození a nahrazení bičíku a pilusů
**polární stélkou, která přichytí
buňku k podkladu**

Nezralá stélkatá buňka se **prodlužuje**

Reproduktivní stélkatá buňka replikuje
DNA, vznik dceřinné buňky, syntéza
nového bičíku na pólu proti stélce.

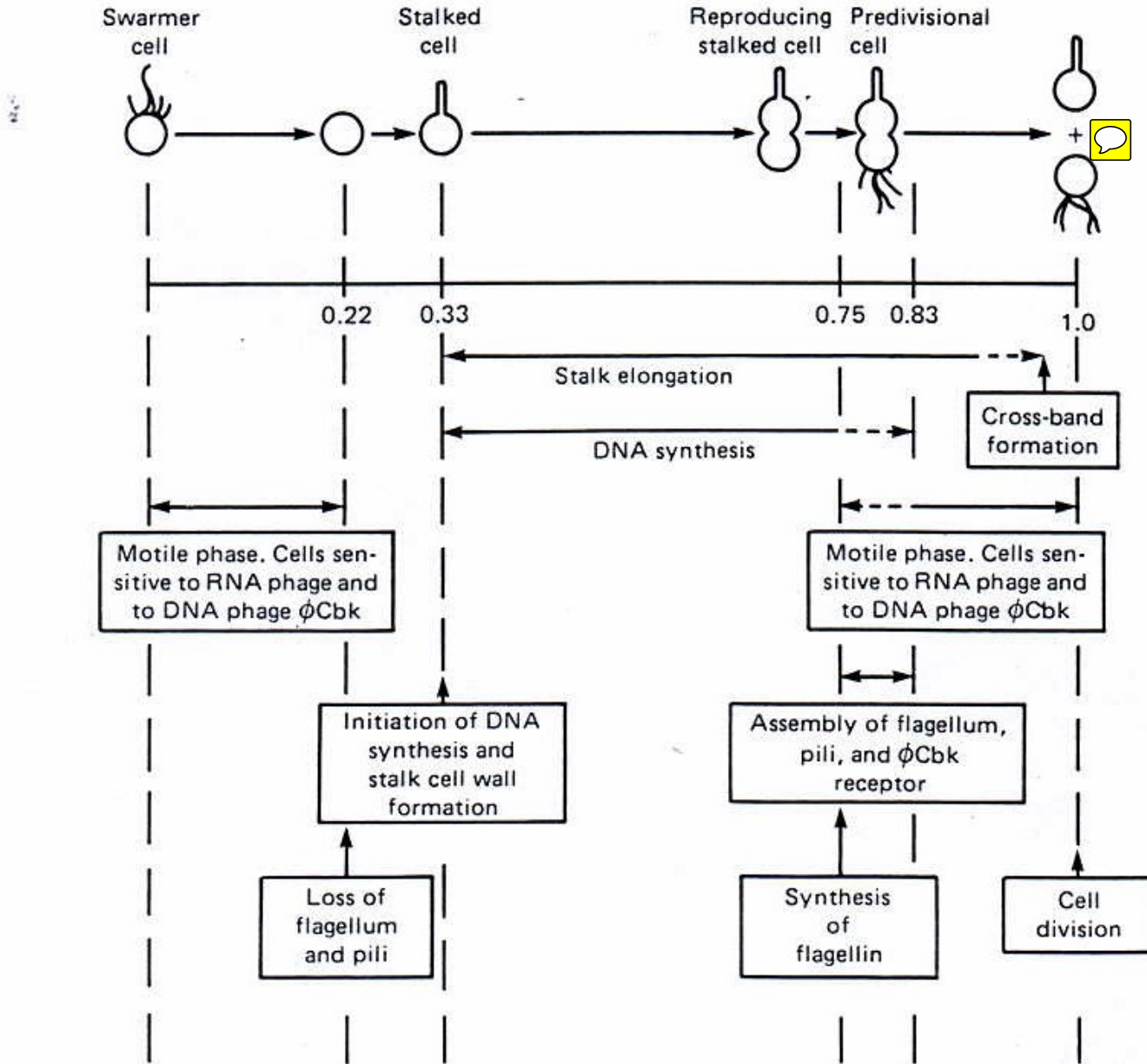
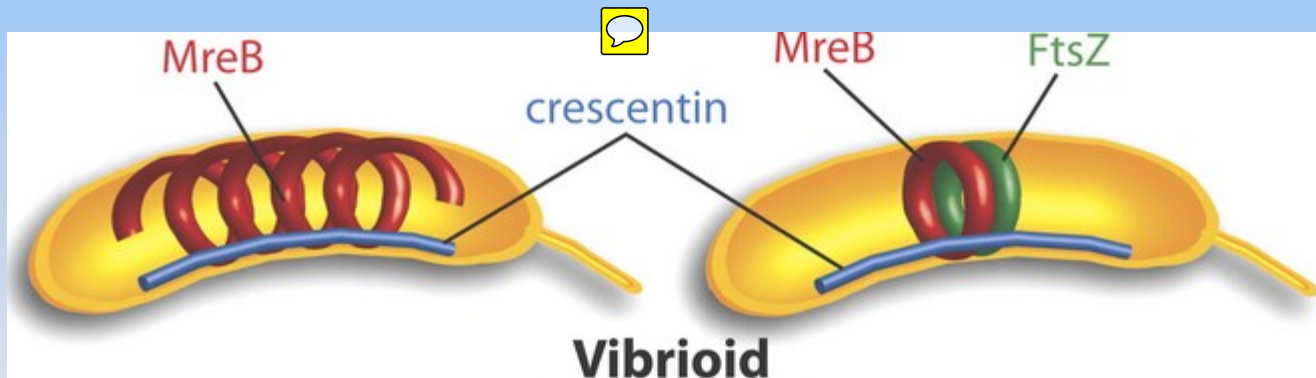

Fig. 13. Schematic diagram illustrating various developmental and biosynthetic events as a function of the cell cycle of *Caulobacter crescentus*. The numbers are fractions of a complete (1.0) cell cycle. (From Dworkin, 1985.)

Strukturální analogy aktinu (MreB) - předurčení tvaru buněk
C. crescentus, *Escherichia coli*, *Bacillus subtilis*

Protein buněčného dělení FtsZ, je protipólem tubulinu

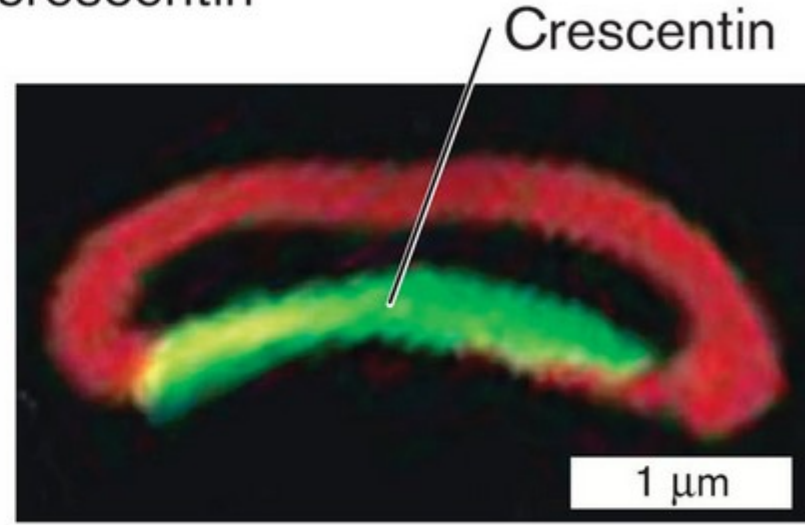
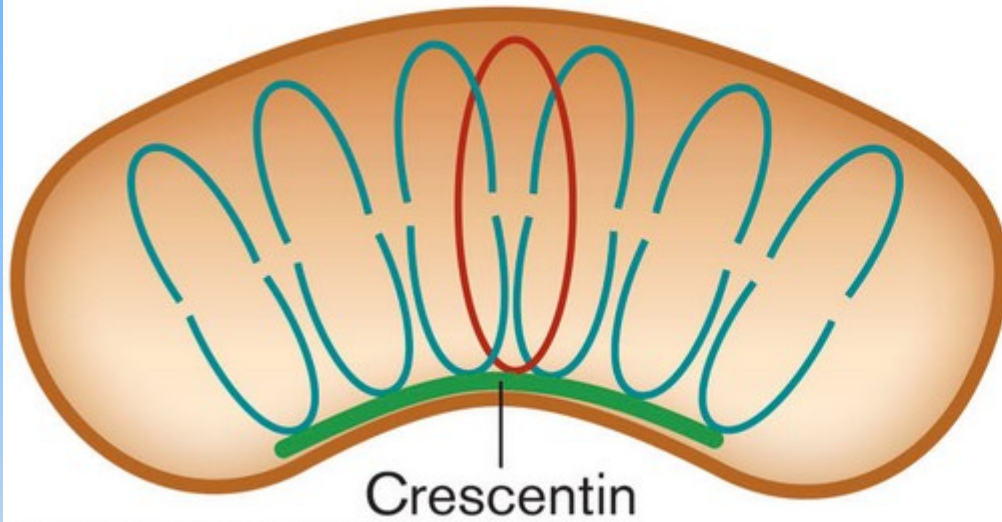
Crescentin – podobný intermediálním filamentům – helixy a zakřivení

Shape-determining proteins

Caulobacter crescentus: FtsZ, MreB and crescentin

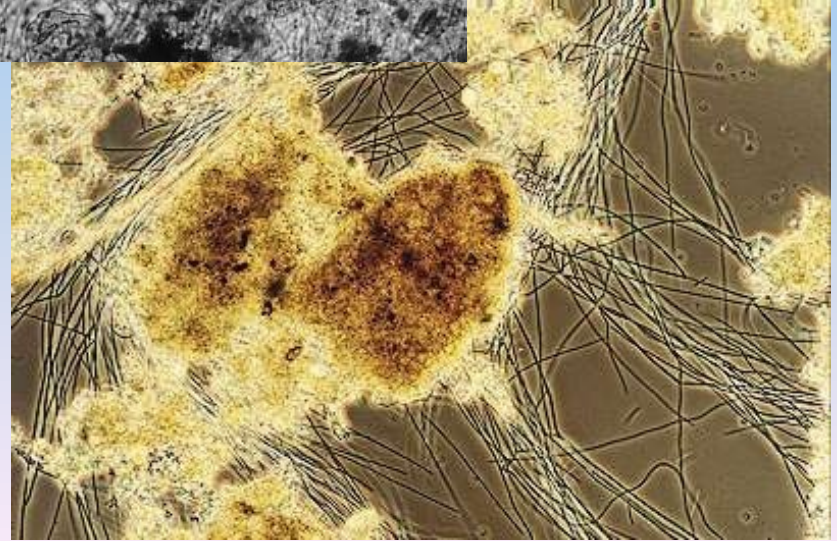
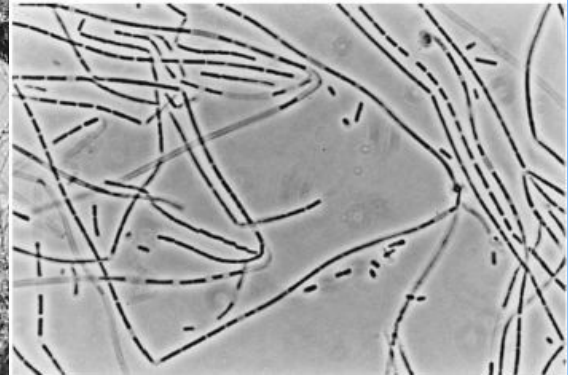
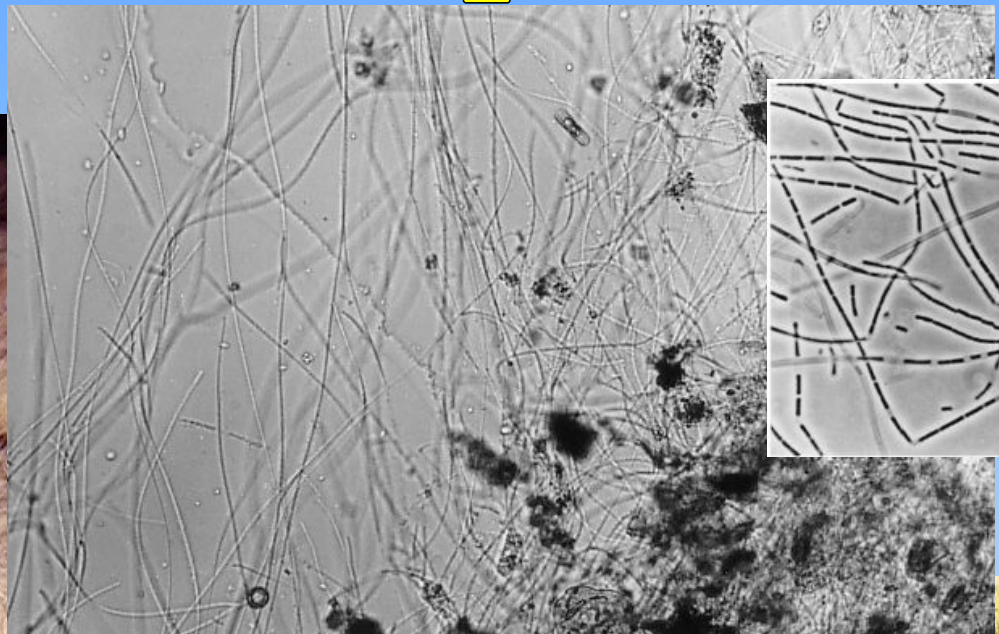
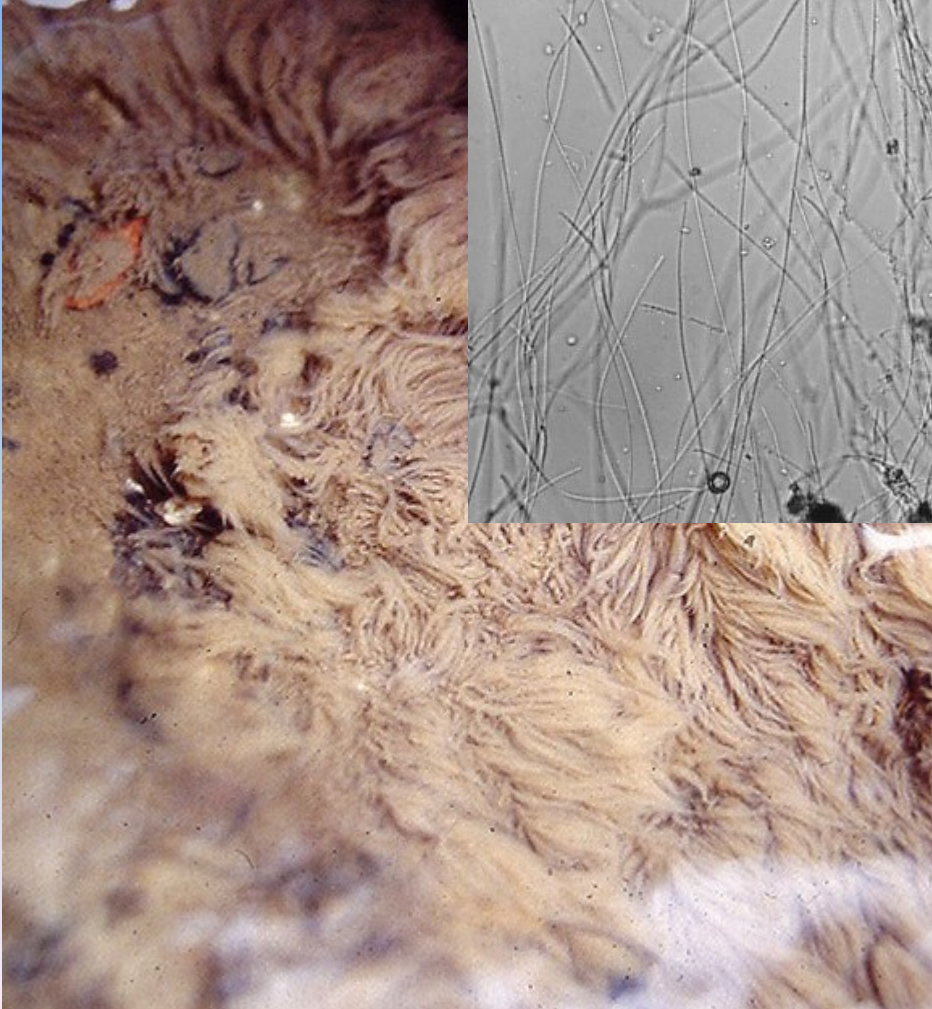

Microbiology: An Evolving Science, Third Edition Figure 3.23c
Copyright © 2014 W. W. Norton & Company, Inc.

Zvláštnosti růstového cyklu

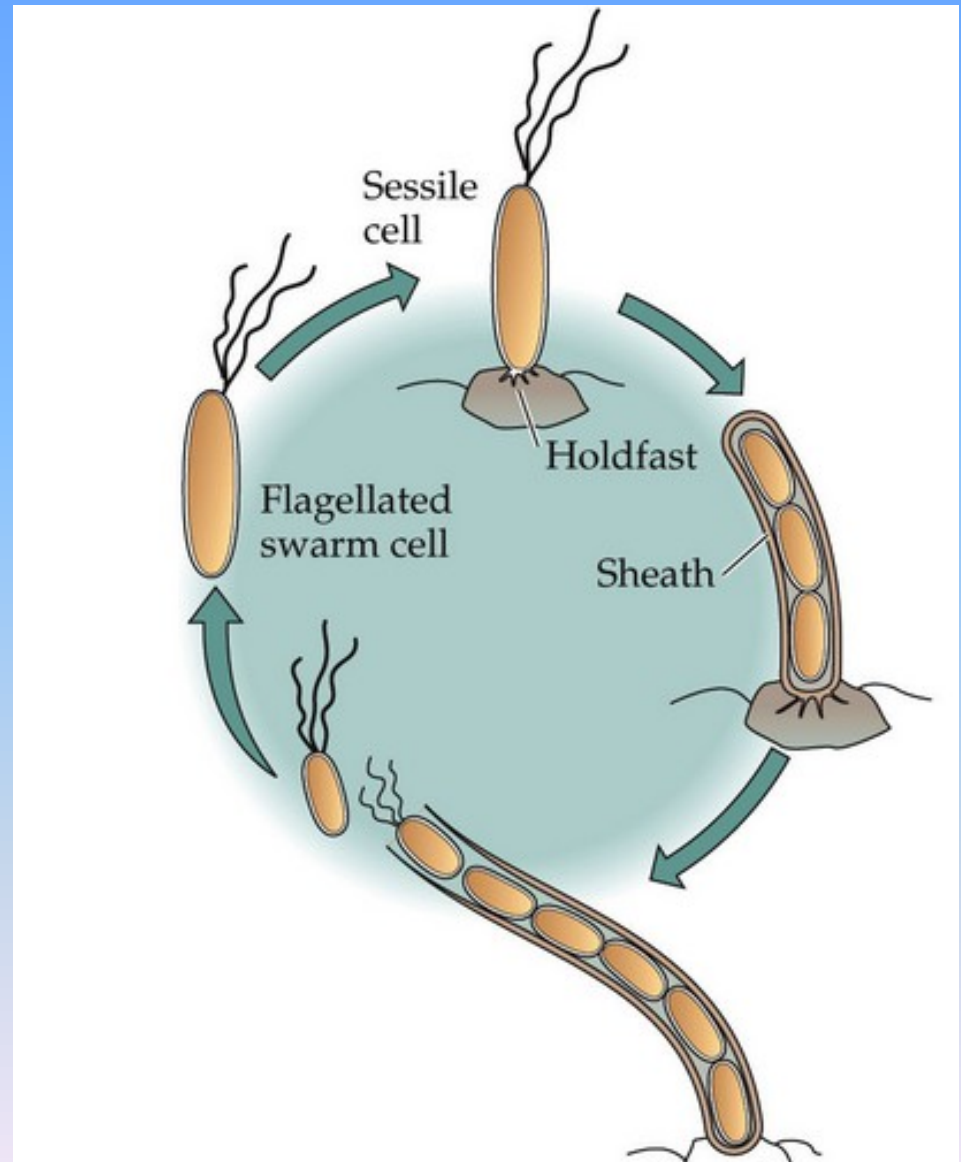
1. růstová stádia se nutně střídají, žádné není alternativou, která se nemusí realizovat (viz klidová stádia)
2. mateřská buňka je v jistém slova smyslu „nesmrtelnou buňkou“, která produkuje velké množství dceřinných buněk (na rozdíl od konvenčního dělení, kde nelze striktně odlišit mateřskou a dceřinnou buňku)

Růstový cyklus *Sphaerotilus natans*

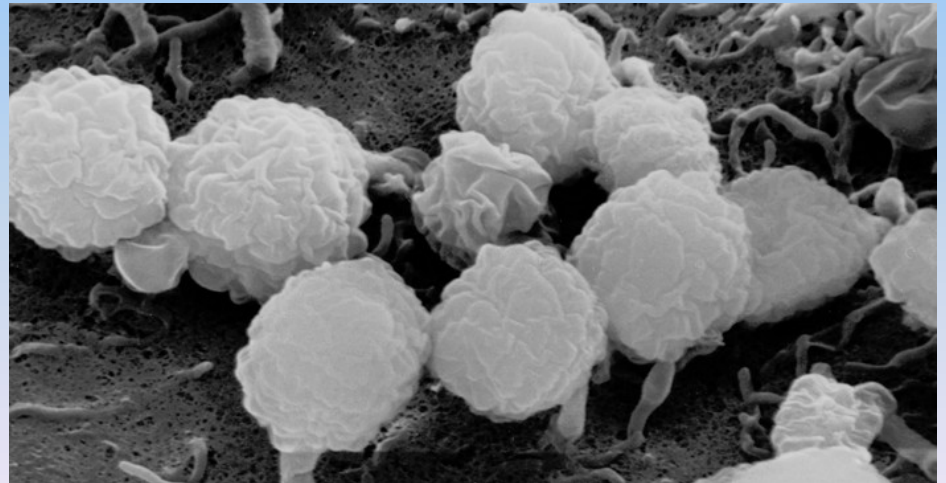

- volné buňky najdou vhodné životní prostředí
- přichytí se k podkladu
- odhodí bičík
- začnou tvořit pochvu
- dělí se uvnitř pochvy
- z pochvy se uvolňují dceřinné pohyblivé buňky

Střídání volného a přisedlého stadia u *Actinoplanes*

- přisedlé stadium – vegetativní mycelium, množící se
- volné stadium – bičíkaté spory, které se tvoří ve sporangiu (zoospory)

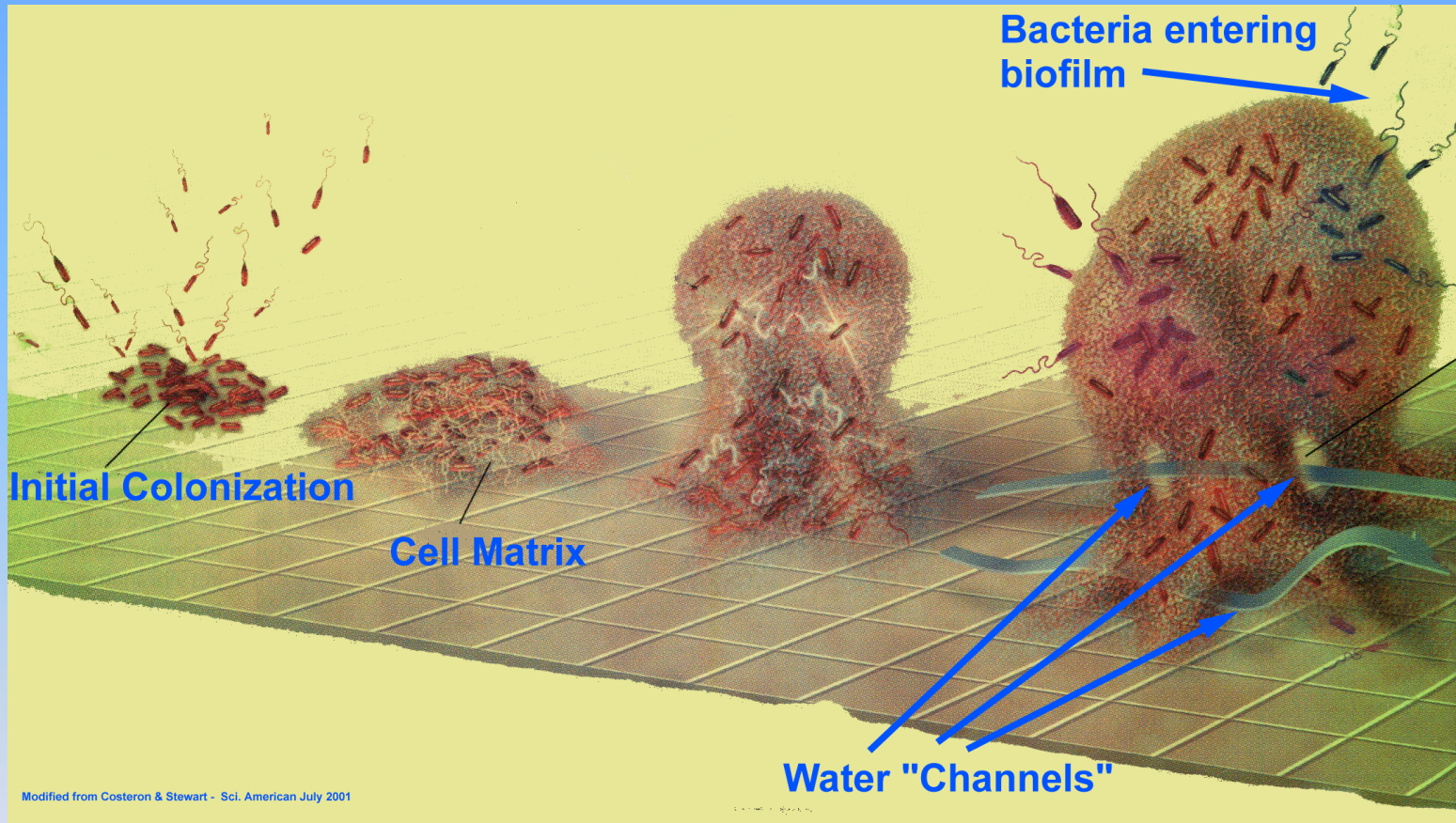

Biofilm

...společenství buněk usazených v glykokalyx, přichycených k povrchu nebo okolním buňkám, se změněným fenotypem růstu

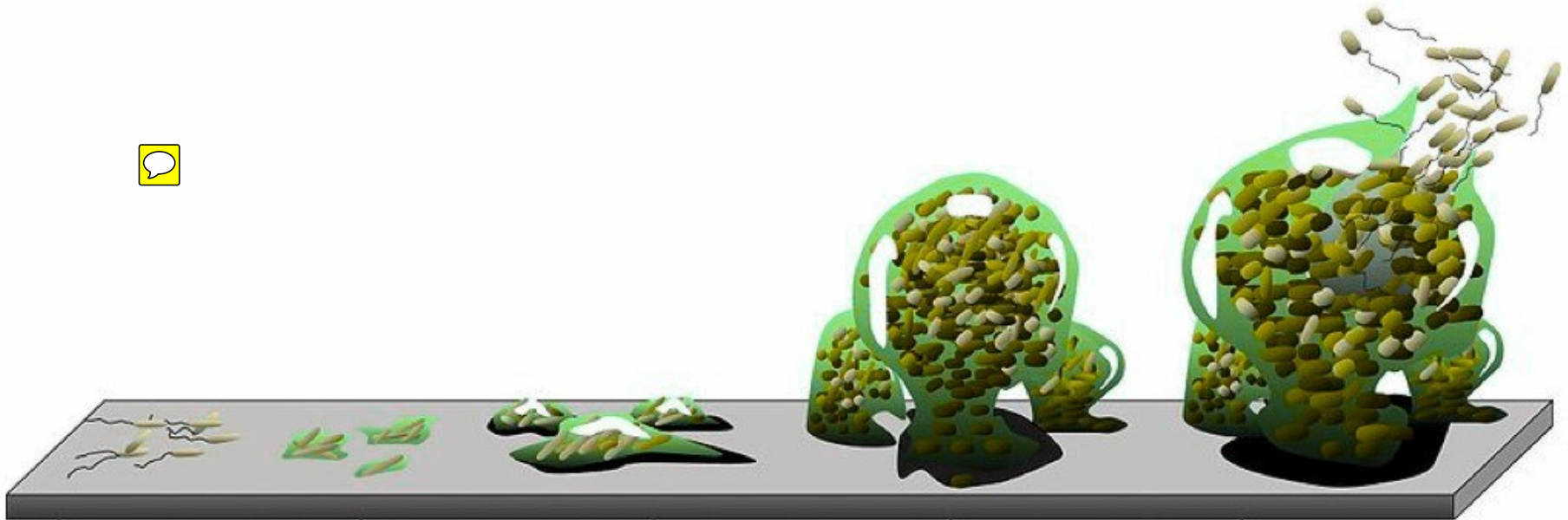
Biofilm ... volně plovoucí (planktonické) buňky usazené (na vhodném povrchu) v matrix z polysacharidů formující „hřibovité“ útvary s dutinkami, kanálky a stopkami.

Složky biofilmu: bakteriální buňky a jiné organizmy uvnitř hřibovitých shluků propojených kanálky a póry.

Jednodruhový – př: aerob *P. aeruginosa* – mnohem tenčí biofilm než vícedruhový.

Vznik biofilmu

1.
Planktonic (free floating) pathogens stick to solid surfaces by means of van der.

2.
Within minutes changes in gene expression transform the pathogen into sessile (biofilm) form.

3.
Sessile pathogens excrete a slimy extracellular polysaccharide substance which encases and anchors them to the surface.

4.
Rapid multiplication of pathogens takes place within the "safe" confines of the biofilm community. Biofilm pathogens are up to 100 times more virulent than planktonic pathogens.

5.
Vast numbers of pathogens are released back into the water flow to infect soil and plants. Plants can tolerate small doses of pathogens, but when biofilms release pathogens en-masse, infection is inevitable.

Vznik biofilmu

– přizpůsobení přisedlému způsobu života

Mechanismy adheze: **adhesiny, fimbrie – curli, glykokalyx**

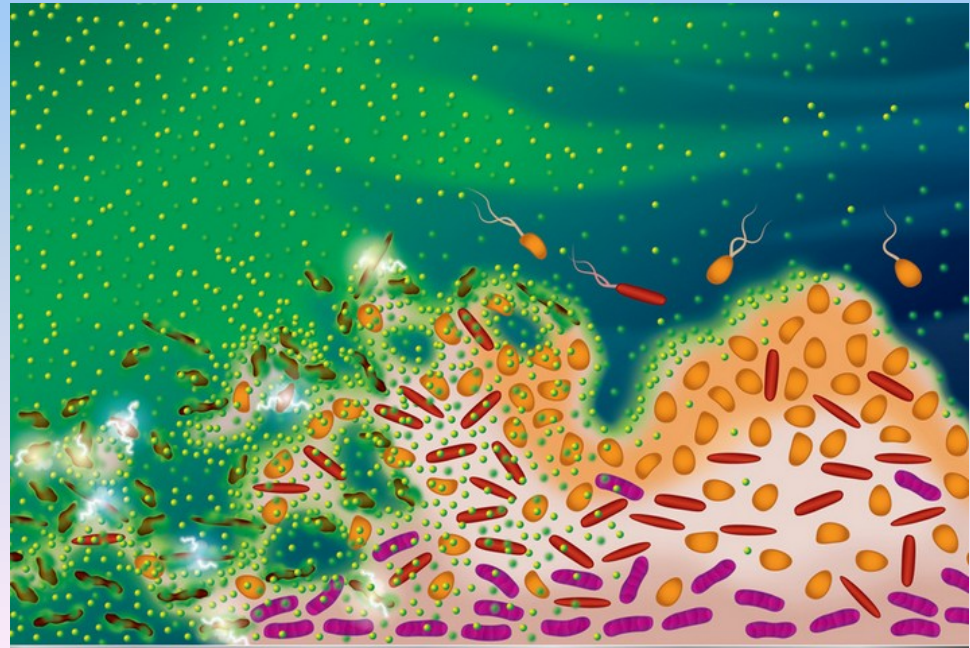
- **Reverzibilní** – van der Waalsovy síly – slabé vazby
- **Irreverzibilní** – chemická vazba (kovalentní, vodíková)
- přítomnost extracelulárních polymerů

Změna fenotypu - ustává syntéza bičíků, mukózní látky

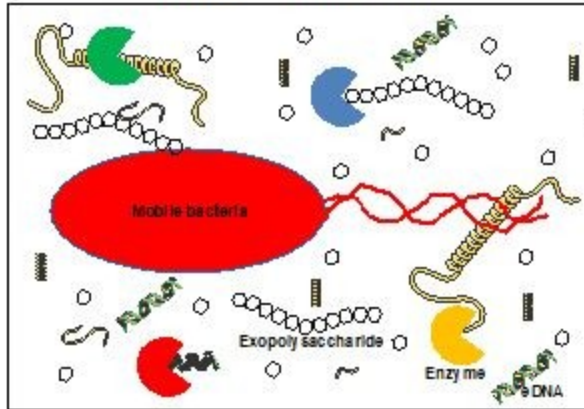
Spouštěcí podněty:

- Osmotický tlak
- Snížený obsah kyslíku
- Rostoucí hustota poulace - **quorum sensing**
např: acyl-homoserin lakton (G-), malé peptidy (G+)

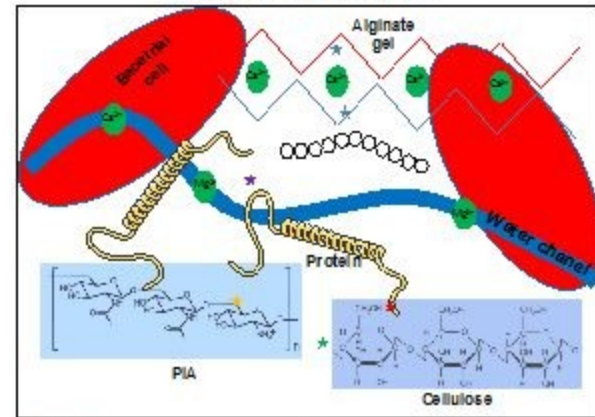
- Po přichycení změna vlastností:
  - zprvu na úrovni regulace genů
  - 1/3 bílkovin se produkuje v rozdílném poměru, více tvořeny bílkoviny
    - 1) pórů
    - 2) transportní
    - 3) syntetizující mimobuněčnou hmotu
- Po přichycení nutno vytvořit matici z polysacharidu
  - př: *P. aeruginosa* - alginát, již 15 minut po přisednutí

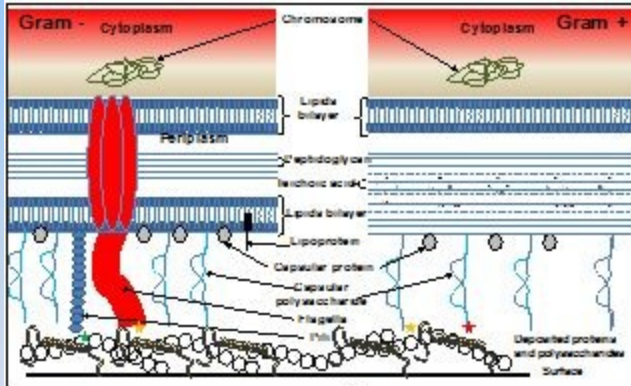
Detachment area

Core of Biofilm

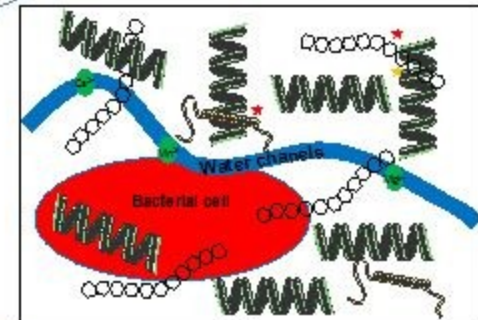
Adhesion area

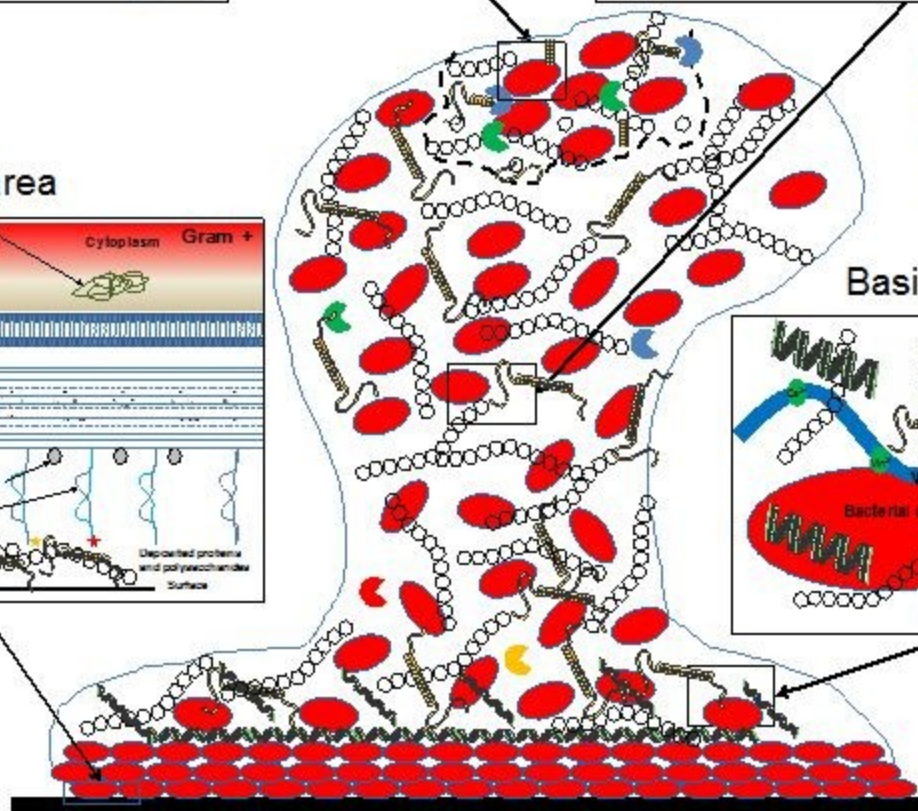
- ★ Ionic attractive forces
- ★ Electrostatic attractive forces
- ★ Van der Waals interactions
- ★ Hydrogen bonding
- ★ Repulsive forces

- ★ Ionic attractive forces
- ★ Electrostatic attractive forces
- ★ Van der Waals interactions
- ★ Hydrogen bonding
- ★ Repulsive forces

Basis of Biofilm

Surface

Fáze vzniku biofilmu: přilnutí k povrchu

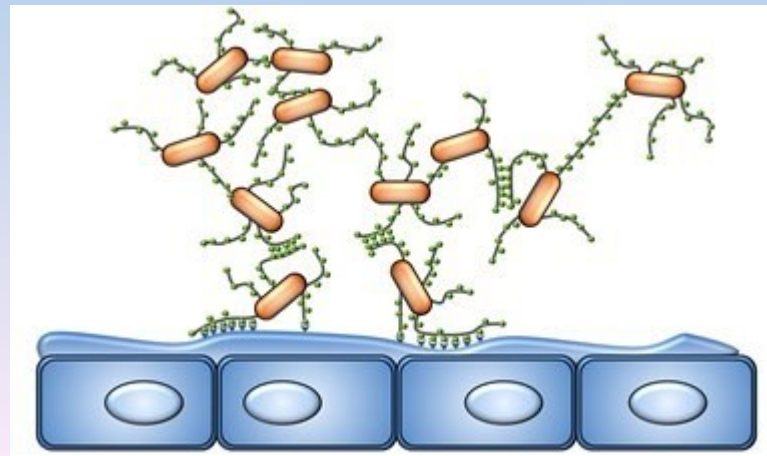
buněčné povrchy x povrchy podkladu

Buněčný náboj

Adheze buňky

Prostředí

Souvislost mezi cytologickými znaky a proměnlivými formami existence buňky – v závislosti na kontaktu, receptorech, substrátu, prostředí...

Povrch substrátu

Adheze buněk k povrchu je ovlivněna:

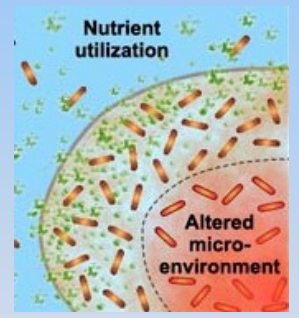
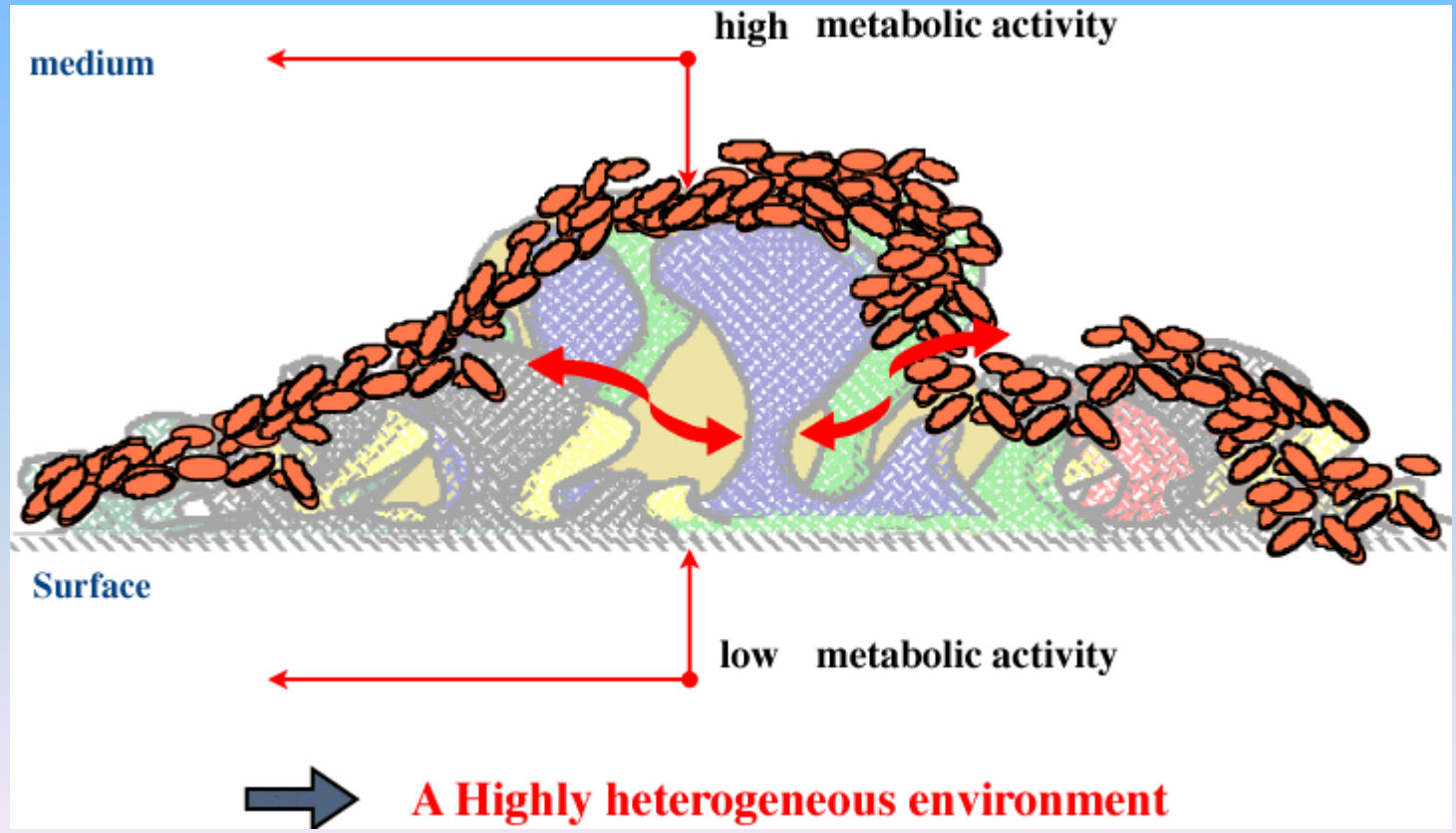
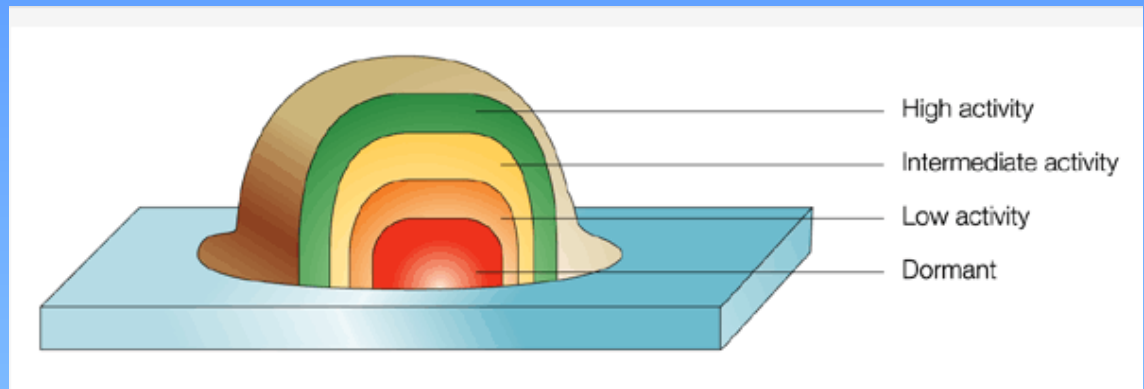
- hrubostí
- chemickým složením
- povrchovou úpravou

Hydrodynamické vlivy

- biofilmy vznikající v pomalu proudící tekutině → izotropní struktury
- biofilmy vznikající v rychleji a jednosměrně proudící tekutině → vláknité zřetelně nasměrované útvary buněk

Dostupnost živin

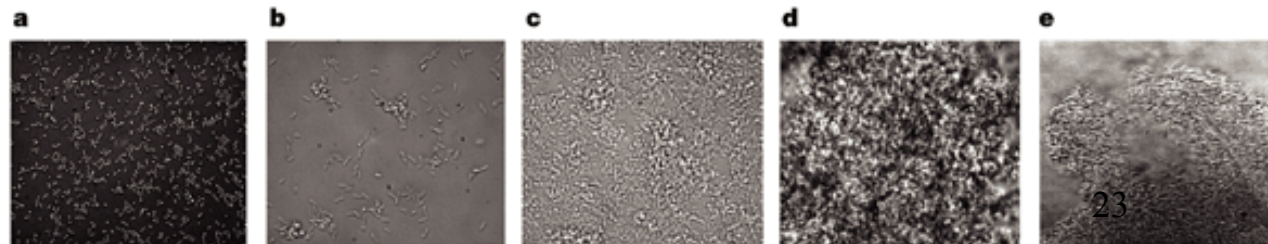
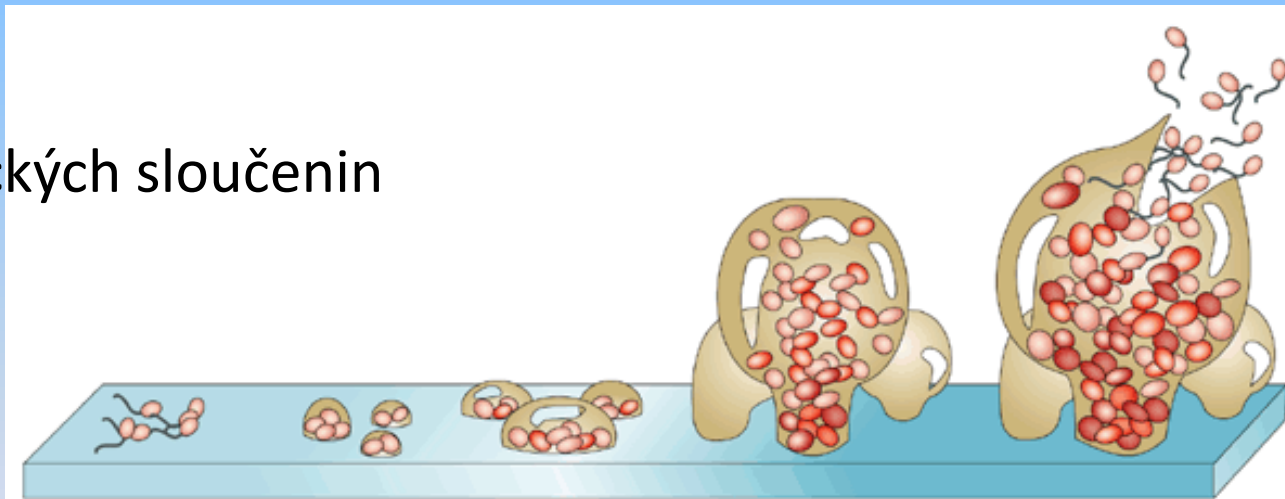

Stabilita biofilmu

mechanismy vazby buněk - EPS, DNA, bílkoviny, fimbrie, bičíky, fágy

disperzi biofilmu ovlivňují:

- dostupnost živin
- množství kyslíku
- pH
- přítomnost chemických sloučenin
- proudění tekutiny

- „surface sensing“;
ne všechny buňky na všechny povrchy

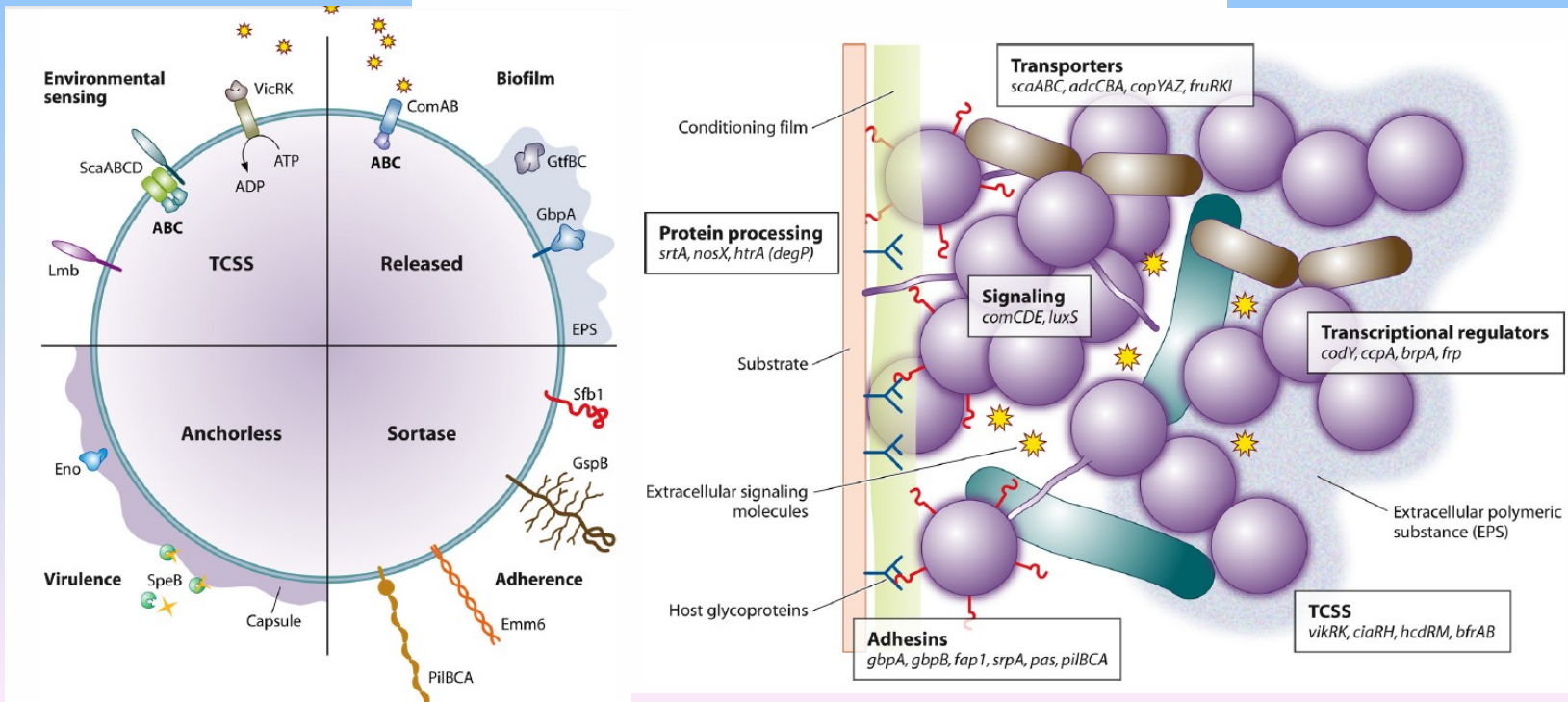

- Roli hrají:
  - vhodné receptory a kompatibilita s cílovou molekulou (*C. diphtheriae* - epitel hrdla; *S. salivarius* – zub, chlopně...)
  - hydrofobicita buněčného povrchu
- Interakce buňky s povrchem indukuje změnu exprese genů buněčné morfologie, motility a adheze

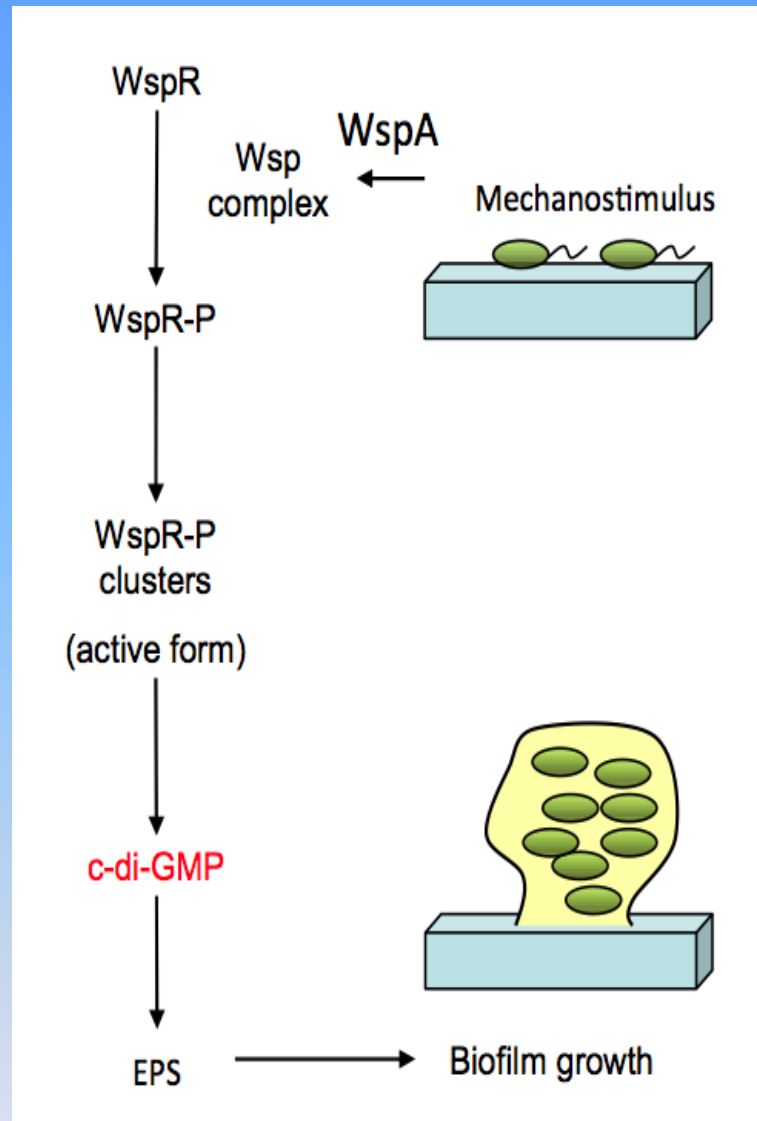
Streptococcus Adherence and Colonization

Angela H. Nobbs,¹ Richard J. Lamont,² and Howard F. Jenkinson^{1*}

¹Oral Microbiology Unit, Department of Oral and Dental Science, University of Bristol, Bristol BS1 2LY, United Kingdom, and
²Department of Oral Biology, University of Florida, Gainesville, Florida 32610-0424

Pseudomonas aeruginosa

Fáze vzniku biofilmu: Quorum – sensing

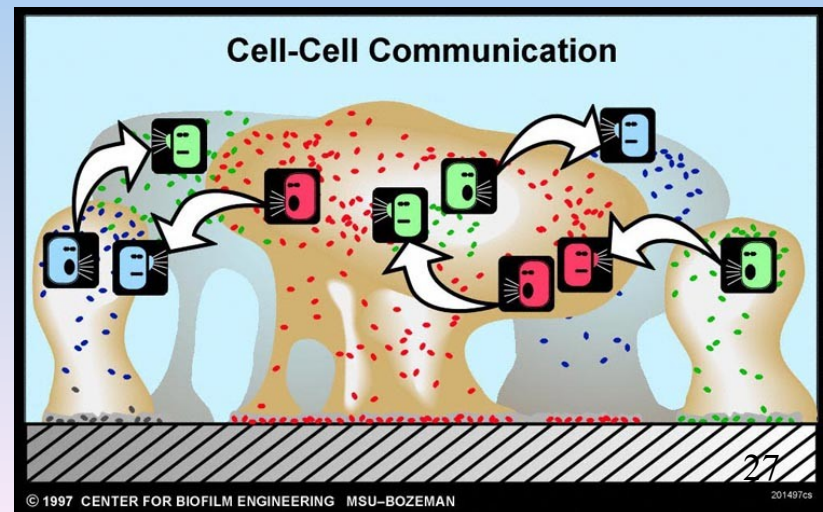
Signalizace mezi buňkami podmíněná jejich koncentrací.

Integrace signálů z prostředí - předávány buněčnými transdukčními mechanismy.

- Koordinace genové exprese v závislosti na místní hustotě populace
- Podobně činí některé sociální druhy hmyzu, kde používají quorum sensing ke kolektivním rozhodnutím, např. kde vybudovat hnízdo.

Quorum - sensing

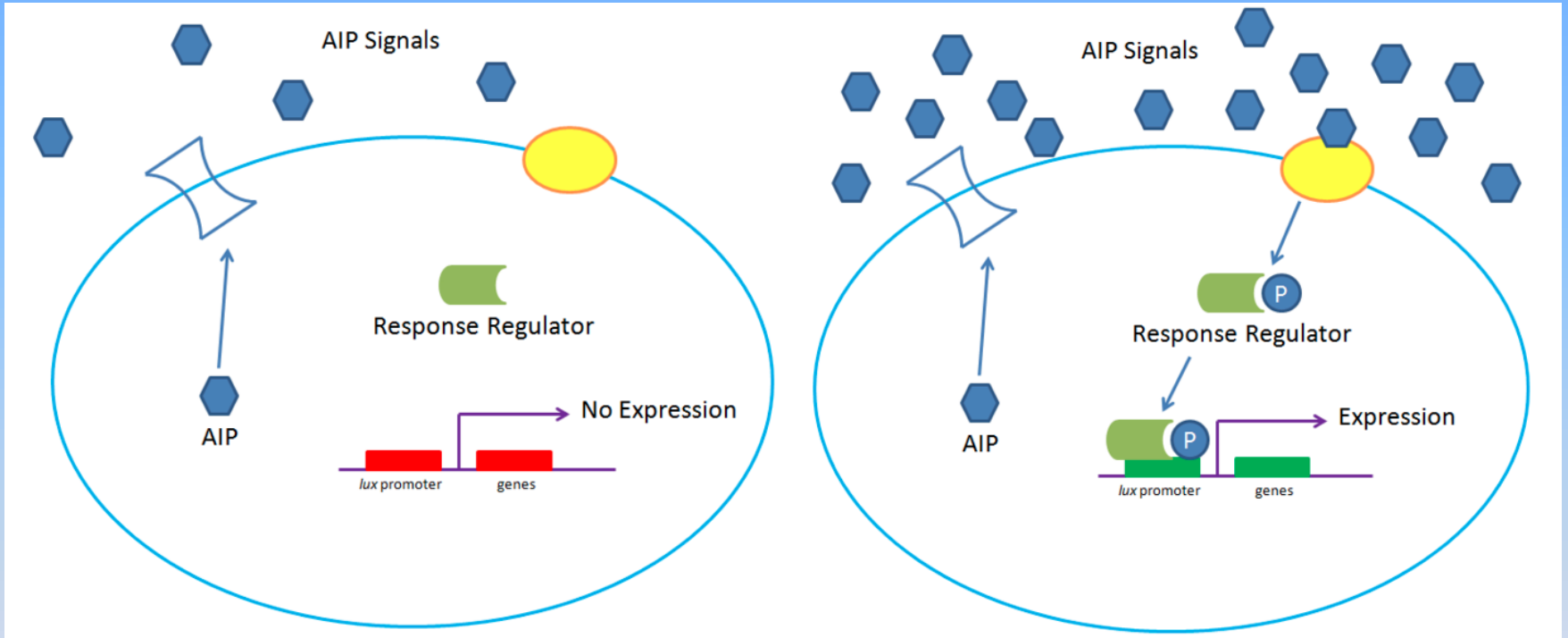
- Soustava malých organických molekul, které jsou buňkou tvořeny v závislosti na koncentraci jich samotných v prostředí
- Buňka tak reaguje na hustotu populace
- Kaskáda reakcí po vazbě na receptor spouští syntézu sekundárních metabolitů a komunikaci v rámci bakt. společenstva
- Vnitrodruhová organizace komunity

- U planktonních bakteriálních populací může upozorňovat na stres a jako ochranu zahájit tvorbu biofilmu, který je vůči němu odolnější.
- Může kontrolovat velikost a hustotu biofilmu a případně podněcovat disperzi nebo rozklad buněčných subpopulací.
- Může působit na chování buněk v biofilmu a indukovat nebo potlačovat např. sekreci EPS a adhezinů či pohyblivost jednotlivých skupin buněk, což ovlivňuje strukturu biofilmu.

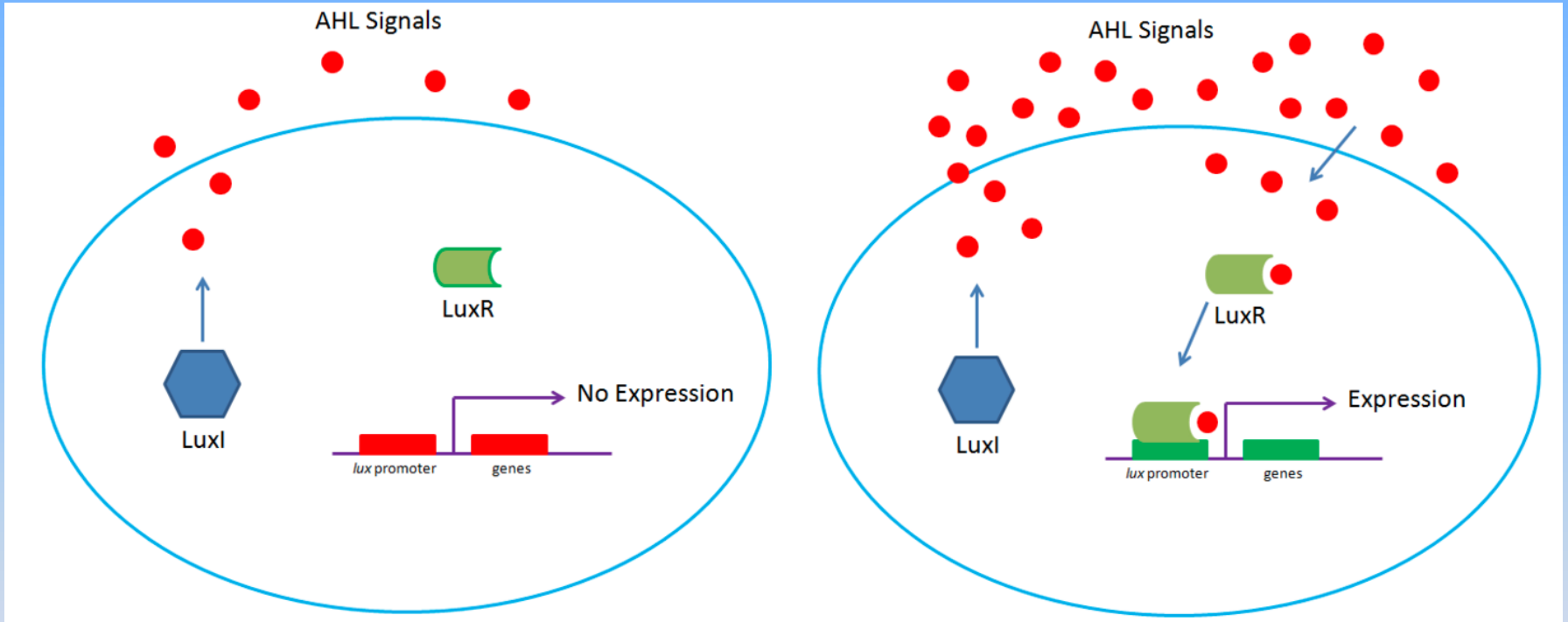

G+

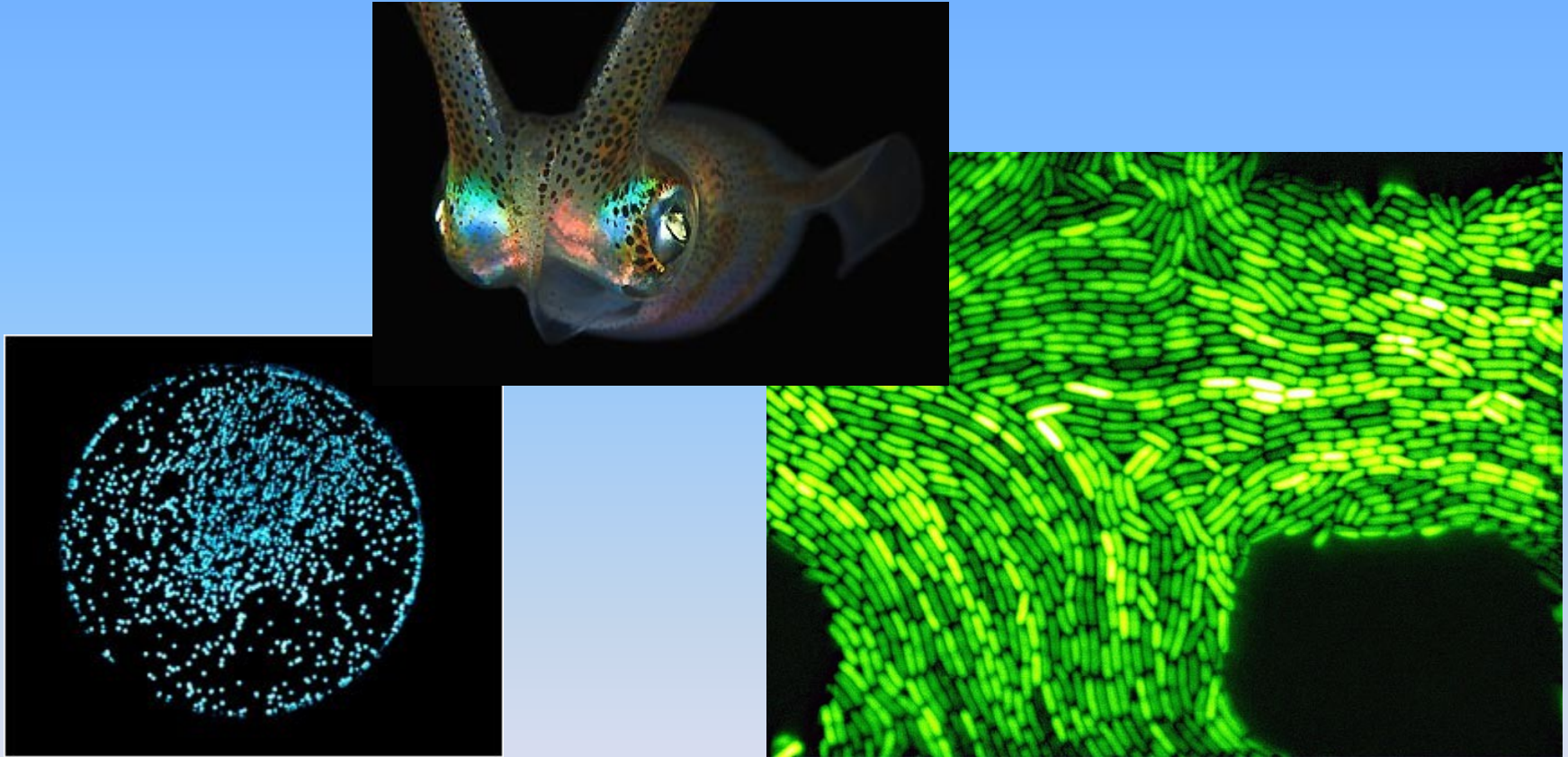

G-

Quorum – sensing - regulace luminiscence u *Vibrio fischeri*

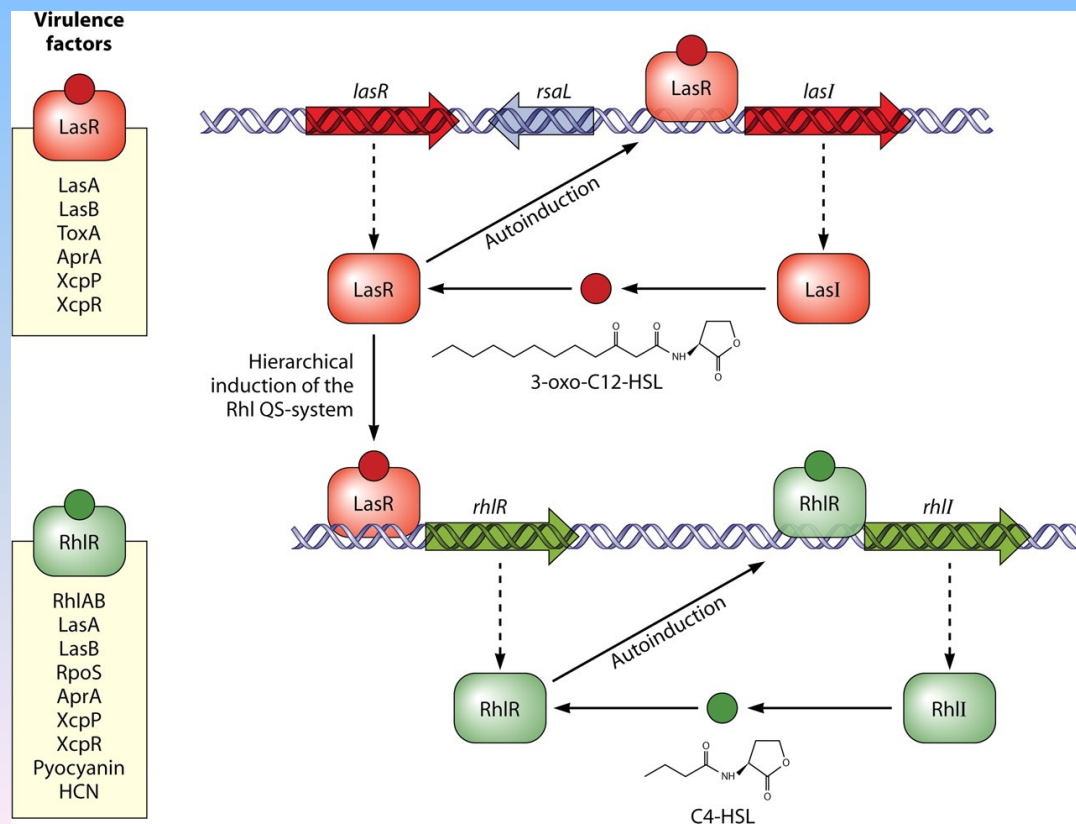
LuxI produkuje autoinduktor N-(3-oxohexanoil)-homoserinelactone

Quorum – sensing - regulace luminiscence u *Pseudomonas aeruginosa*

- Načasování rozmístění faktorů virulence v hostiteli je kritický bod – patogen se může hromadit bez vykazování faktorů virulence
- Více než 4% z téměř 6 000 genů *P. aeruginosa* regulováno pomocí quorum-sensing
- Dva QS systémy –

Las (indukce Rhl)

Rhl (indukce genů virulence)

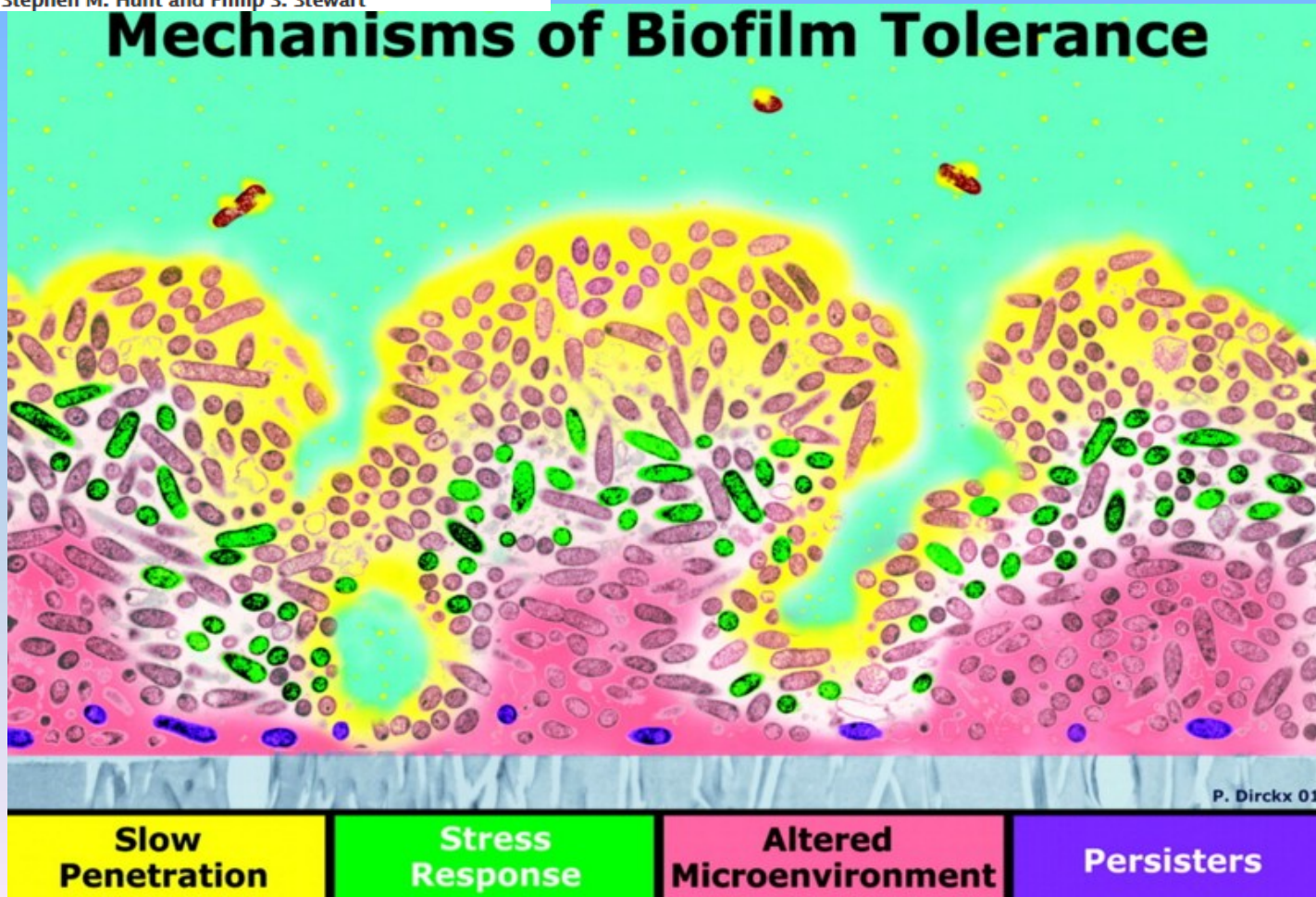

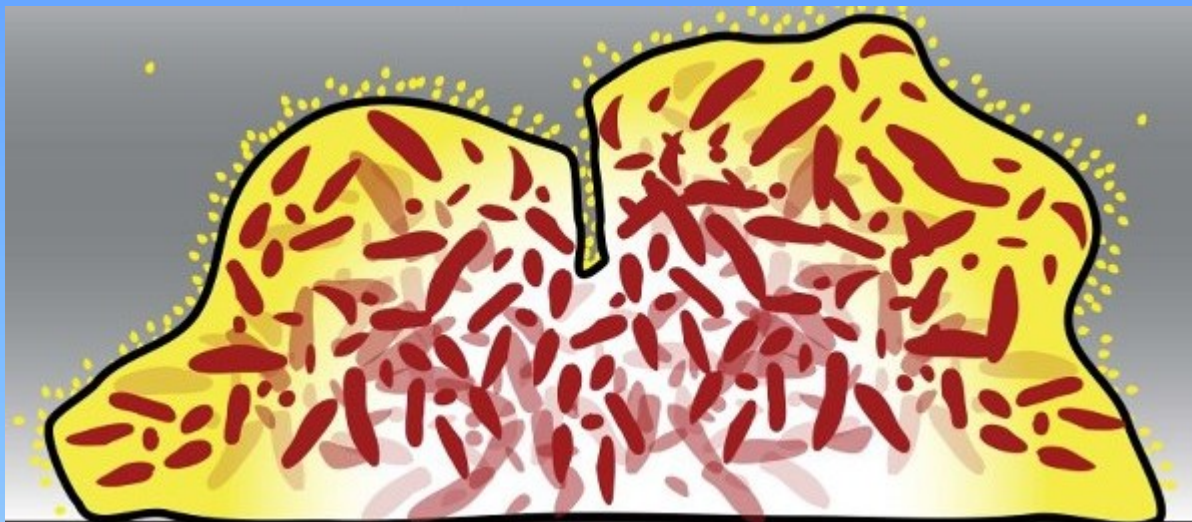
Rezistence k ATB

Vnitřní mechanismy rezistence: omezená difuze antibiotik biofilmem
metabolická aktivita bakterií v biofilmu
perzistentní buňky

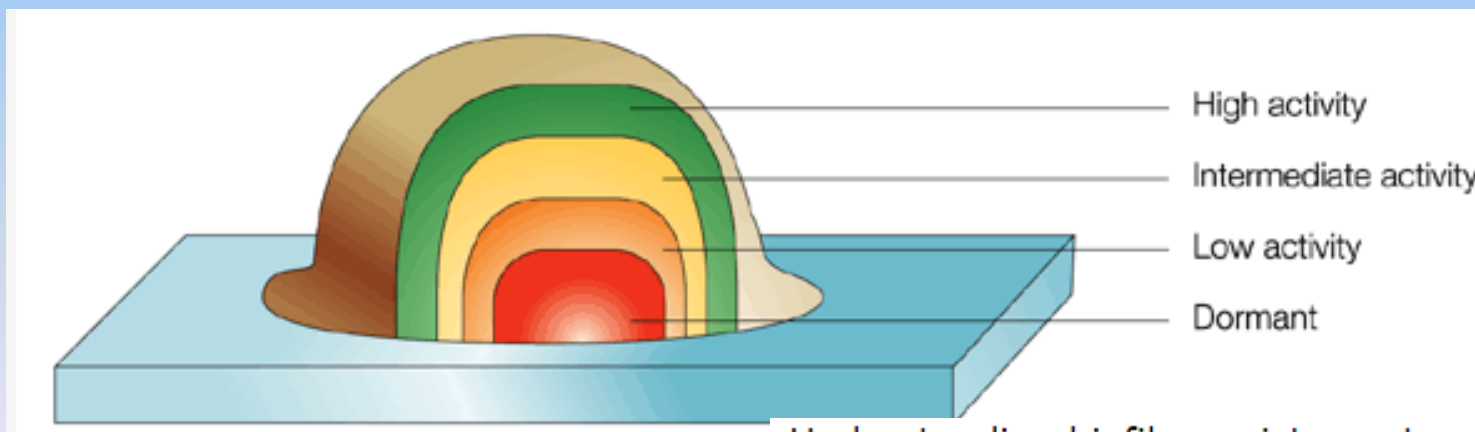
A Three-Dimensional Computer Model of Four Hypothetical Mechanisms Protecting Biofilms from Antimicrobials
Jason D. Chambless, Stephen M. Hunt and Philip S. Stewart*

Omezená difuze antibiotik biofilmem

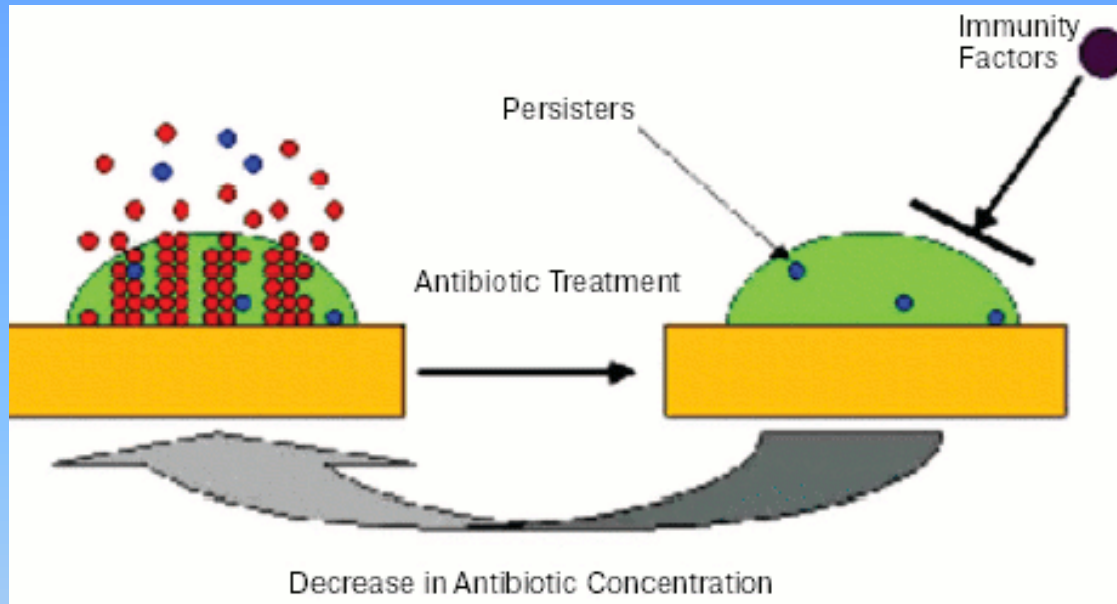
Metabolická aktivita bakterií v biofilmu

Understanding biofilm resistance to antibacterial agents

David Davies

Perzistentní buňky

Podle teorie perzistentních buněk („perzisters“) přežívá malá subpopulace bakterií i radikální léčbu antibiotiky poté, co tyto buňky přechází do dormantního stádia podobného sporám.

Početná populace....

- Přenos genů
  - až 1000x úspěšněji než u buněk planktonických
- Fenotyp buněk
  - rytmicky se mění
  - po odplavení si zachovají urč. dobu vlatnosti jako v biofilmu (R)
- Odplavení
  - aktivace genu pro syntézu enzymu štěpícího matrici

Studium biofilmu

- Jsme na čipu/v mikrotitračních destičkách schopni napodobit podmínky přirozeného prostředí biofilmu pro studovanou populaci buněk? (průtok; živiny; chem. Složení; množství kyslíku)
- Vykazují buňky vůči sobě stejné interakce jako v přirozeném prostředí? (poté indukce genů...ovlivnění složení/chování populace buněk...)
- Druhové zastoupení? V prostředí vyšší selekce – více vnějších faktorů...
- Sbírkové kmeny? Z prostředí?

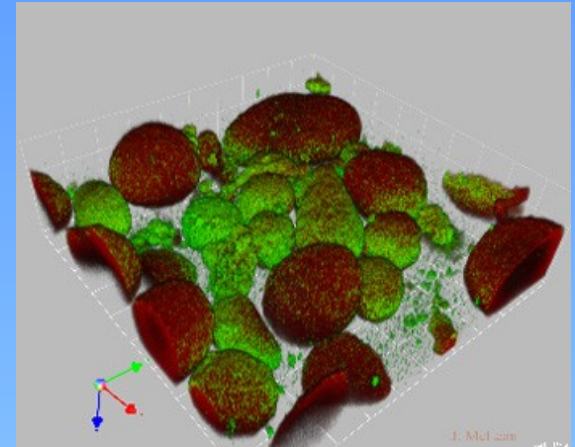
Studium biofilmu

Studium struktury – větš. u G-

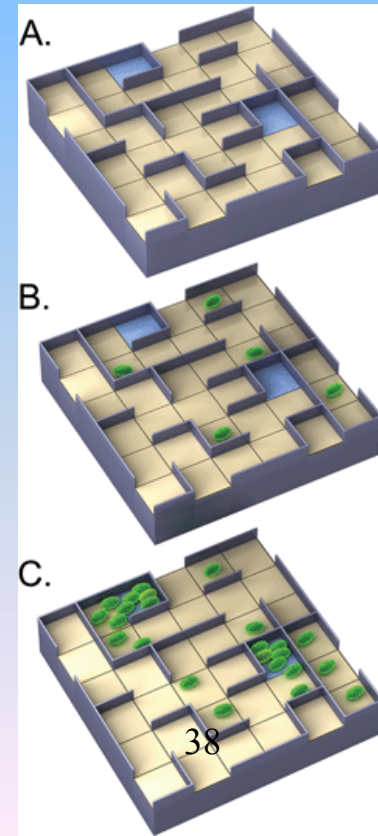
- polysacharidová glykokalyx
- mikroskopie:
  - světelný mikroskop: obtížné
  - elektronový: nepracuje se živými buňkami
  - konfokální: - plochy ve zvolené hloubce
    - z řezů skládána struktura
  - řádkovací elektronoptická technika...

Studium složení

- studium přítomnosti genů/látek souvisejících s tvorbou biofilmu
- mikrotitrační destičky, mikročipy, sondy, PCR, hmotnostní spektrometrie....

Shewanella biofilm – konf.mikr.

Horniny a bakterie - koevoluce

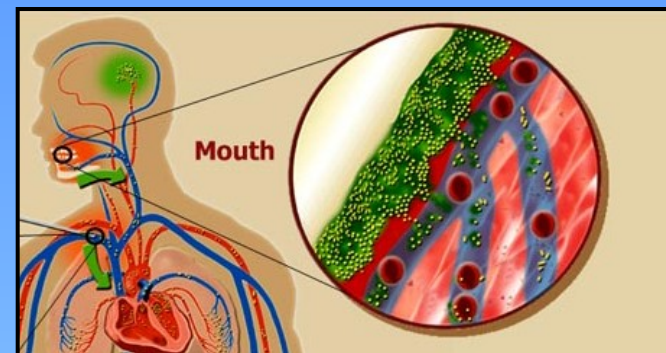
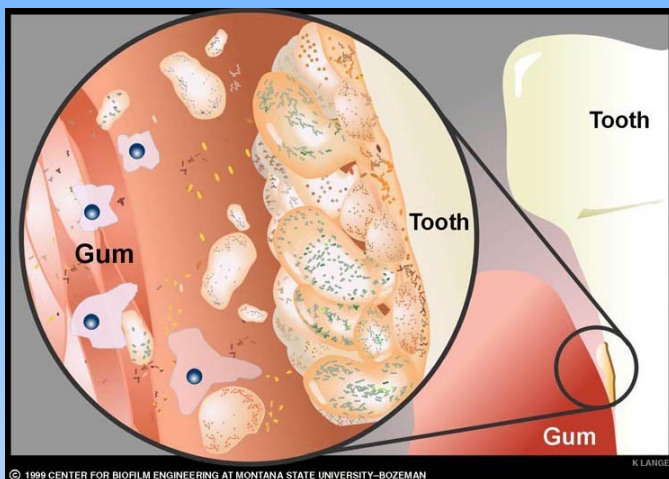
- Složení minerálů ovlivňuje počet a diverzitu mikrobů
- Síru oxidující bakterie silně okyselují prostředí a tvoří póry
- Závisí tvorba biofilmu hornin na jejich složení?

Biofilm v lidském těle

Zubní povlak

Střevní sliznice

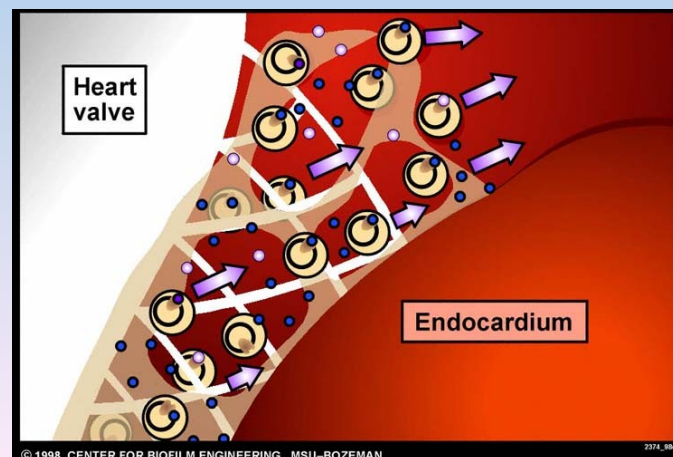

Infekce

- sliznice nebo uvnitř tkáně
- endokarditida
- rány; bércové vředy; spáleniny

Chronické infekce

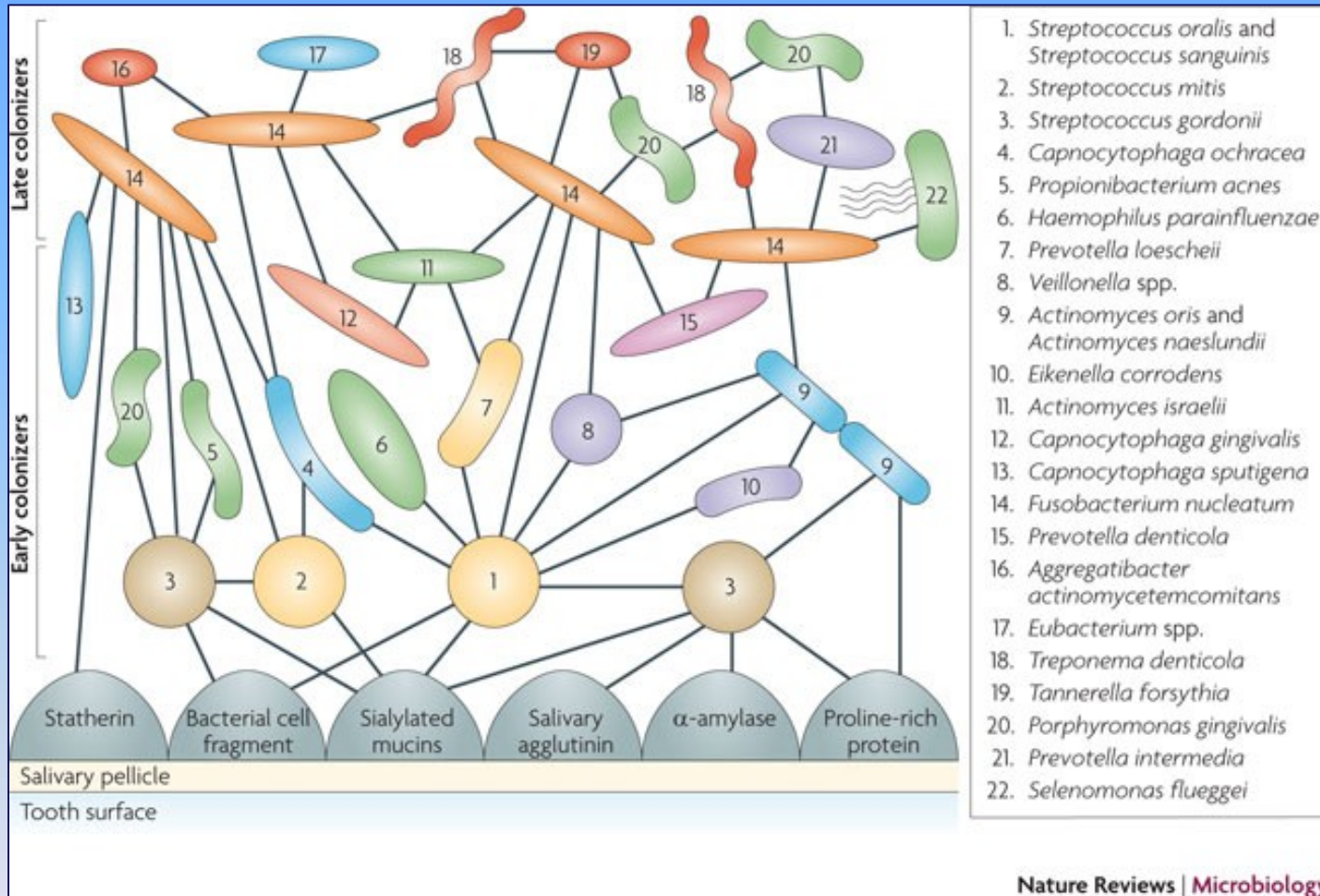
- dýchací cesty
- ušní infekce
- močové cesty
- chronický zánět prostaty

Biofilm skloviny

700 kmenů z 18ti rodů

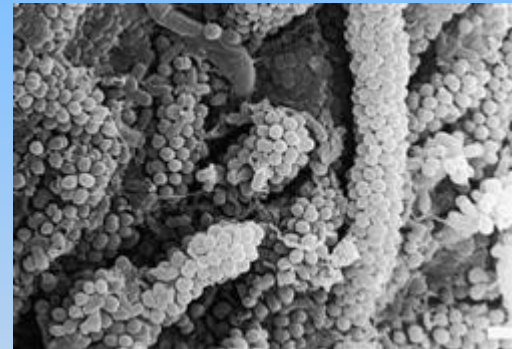
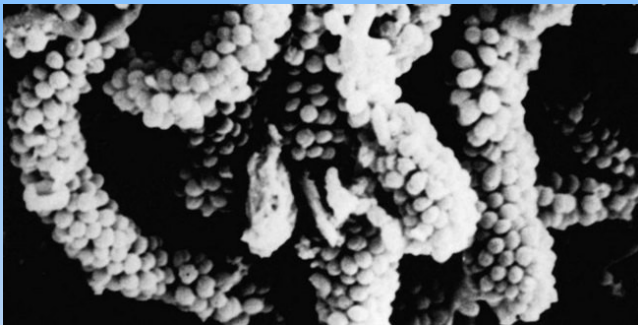

Mezibuněčný kontakt – role adhezinů (lektiny) a receptorů (sacharidy)

Kontakt s povrchem zubu – pelikula proteinů, lektiny... (Rickert et al. 2003)

Morfologické struktury orálního biofilmu

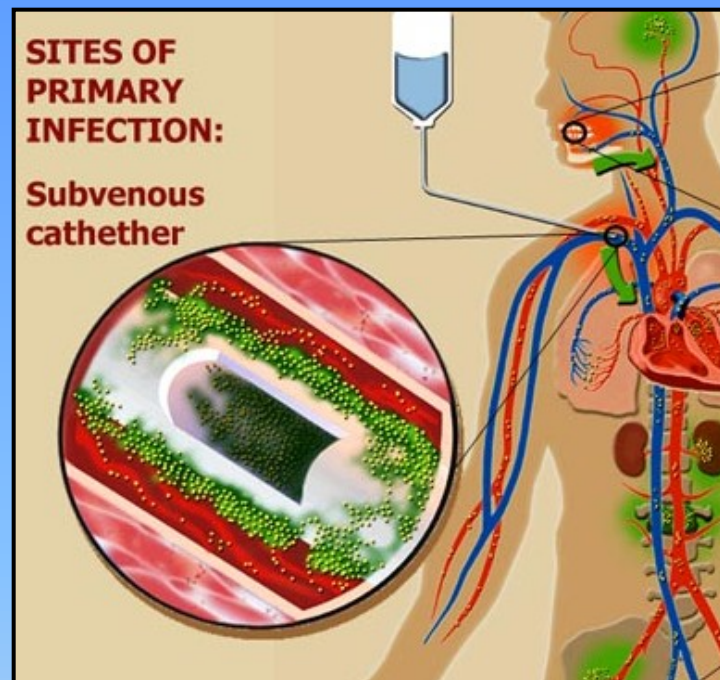
“corncobs” – koky koagregující s vláknitými bakteriemi

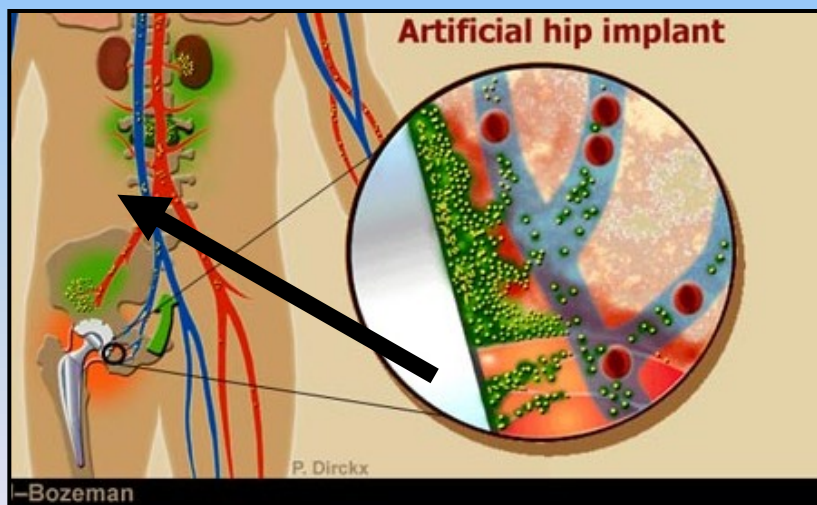
“rosette” - 1 kok koagregující s koky jiného typu

Biofilm a medicína

Cévy – arteriální, žilní
Močové katetry
Dýchací a dializační přístroje
Umělé chlopně
Kontaktní čočky
Děložní tělísko

Bakterie jsou unášeny proudem krve a mohou začít infekční proces na odlehlem místě...

Vytrvalá syntéza a uvolňování toxinů...

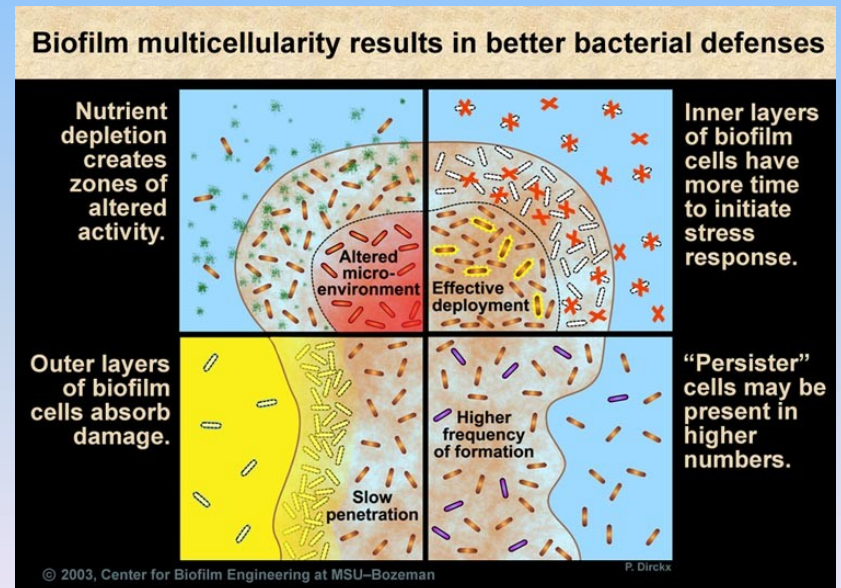
Nemusí být kontakt s vnějškem! - kovové náhrady kloubů

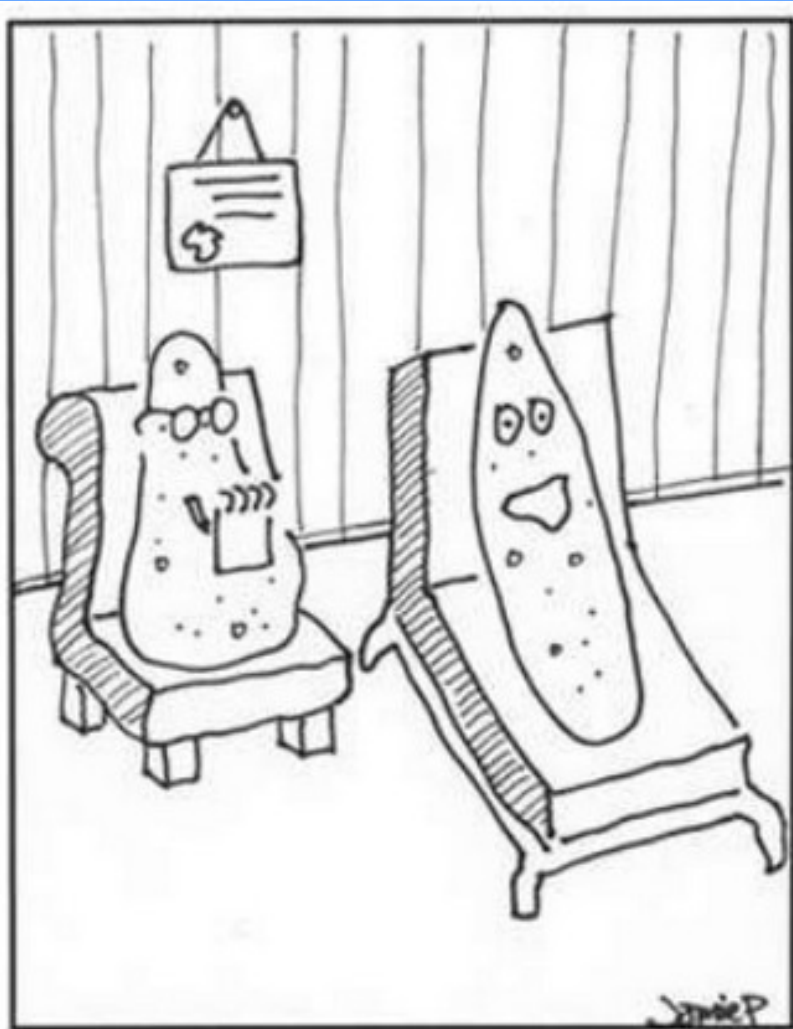
Výhody přisedých stadií:

- lepší dostupnost a využitelnost substrátu
  - adsorpce makromolekul a malých hydrofobních molekul na povrch
  - lepší využitelnost koncentrovaných živin
- ochrana před inhibičními účinky antibakteriálních látek (antibiotika, chlor, těžké kovy)
- ochrana před bakteriofágy a parazitickými bakteriemi

Nevýhody přisedých stadií:

- sedimentace, vyčerpání živin a neschopnost kolonizovat nové, vhodnější prostředí
- konzumace substrátu (částic) zooplanktonem
- vznik gradientů – živiny, kyslík

I just can't go with the flow anymore.
I've been thinking about joining a biofilm.